VERLOVING TOT HET CHRISTELIJK HUWELIJK

J. C. SIKKEL

www.christelikemedia.org

[1] VAN JONG LEVEN.

't Zou allicht eenig opzien wekken, zoo we in ons blad een nieuwe rubriek aanvingen onder het hoofdje: *"Van vrijen en trouwen".*

't Zijn anders twee goede Hollandsche woorden, al klinkt het eerste wat ouderwets.

We zullen niet trachten, dat woord "vrijen" weer in onze verkeerstaal in te voeren. De menschen verstaan de beteekenis er van niet meer. "Vrijen" beteekent liefhebben, liefde betoonen, door liefdebetooning iemand winnen, in liefdebetooning met elkaar omgaan. Als 't verstaan wordt, is 't een prachtig woord voor de verbintenis en het verkeer, die aan een goed huwelijk voorafgaan.

We zijn jarenlang gekweld door het woord "engagement". Dat vonden de menschen een mooi woord, juist omdat ze 't niet verstonden. Men verhaalde dan stralend: "ik ben geëngageerd". Maar voor wie 't woord wèl verstond, was 't in een meisjesmond een leelijk woord. Al klopte 't misschien meer dan velen weten wilden op de werkelijkheid. "Engagement" is een verbintenis, waarbij "gage" gegeven en ontvangen wordt. "Gage" is het pand of het bedrag, waarop de verbintenis wordt aangegaan, en daarom handgeld, loon, onderhoud. Engagement is een verbintenis als tusschen een matroos en zijn schip. Dit woord wordt dan ook al meer gebruikt voor een verbintenis, waarbij een loongevende betrekking wordt aangegaan. 't Is zoo iets van "je broodje koopen"; "zorgen dat je onderdak komt", "jezelven geven voor zooveel".

Gelukkig raakt het woord "engagement" voor de verbintenis, die tot een huwelijk leiden moet, meer in ongunst. 't Moet heelemaal weg. En niet alleen 't woord, maar ook het doode en doodende, we zouden wel willen zeggen heiligschennende, dat er in en achter zit.

"Verkeering" is gelukkig ook verouderd. Het zegt ook niets meer dan dat twee menschen met elkaar omgaan. En het is daarom zoo dood als een turf.

[2] Men spreekt tegenwoordig gelukkig weer meer van "verloving" en "verloofden". Nu is dit woord in zeker opzicht wel niet zoo mooi als 't oude "vrijen", wijl er de liefdesopenbaring tusschen een jongeling en een jongedochter, tusschen twee harten, die elkaar als man en vrouw zoeken, niet in uitgedrukt staat. Maar 't woord "verloving" drukt een wederzijdsche belofte van trouw uit, en daardoor zegt het iets schoons en goeds van de verbintenis, die tot een huwelijk leidt, en van de betrekking en het verkeer daaruit volgende.

"Van verloven en trouwen", zouden wij dan kunnen en moeten noemen een nieuwe rubriek in ons blad, die bedoelen zou in zake de verloving en het huwelijk eenige leering en leiding te geven naar onze Gereformeerde beginselen, naar het Woord van God.

We zouden zulk een rubriek willen schrijven, vooral *met* het oog op onze jongelui.

Mogelijk vindt deze of die onder onze lezers of zelfs onder onze lezeressen dit ook al bedenkelijk.

Eerlijk gezegd, we willen heel ons blad schrijven met het oog op 't jonge geslacht, al gaat ook wat we schrijven allereerst de ouderen en rijperen aan. Indien 't jonge geslacht ons niet leest, gevoelen we ons ongelukkig en zouden we er liever willen uitscheiden.

Er gromt in ons niets tegen 't jonge geslacht. Integendeel. We hebben met 't jonge geslacht zooveel op. Van het wiegje af, tot in 't jonge huwelijk toe, in het vader-en-moeder-zijn, in het man en vrouw zijn, gehuwd dan of ongehuwd.

Wij begroeten in 't jonge geslacht de toekomst. Onze hoop leeft er in. De oudere

generatie zijn we dankbaar en we gevoelen er ons in trouw aan verbonden, maar onze verwachting hangt aan de jongere. Daar kunnen en willen we heel wat van zeggen. Alles op z'n tijd.

De toekomst leeft in 't jonger geslacht. Dit jonger geslacht moge de toekomst niet zoo goed zien en onderscheiden als een verlichte ziel uit de oudere generatie. 't Jonger geslacht heeft niettemin de toekomst en 't gevoelt meer de toekomst. 't Is er dichter bij. 't Heeft de toekomst in z'n eigen bloed, in z'n zielestemming. 't Is zelf de toekomst voor een goed deel. En 't maakt de toekomst.

Wie niet met zijn hart bij 't jongere leven blijft, het liefheeft, [3] er voor gevoelt en er mee gevoelt, er mee leeft, die komt daarom als Jona onder zijn wonderboom te zitten. Die raakt met al zijn geroep van vroeger uit den levensstroom; uit den levensstroom, die nu eenmaal nooit terugkeert maar altoos vooruitgaat. Die komt spoedig terecht in een oud kringetje, waar 't leven uitgaat. Die verliest met al z'n gebrom vat en invloed op 't leven. Die geeft z'n hart niet aan 't leven. Die wordt oud, Emeritus, of hij wil of niet. En daar hebben wij nog geen plan op en geen zin in.

Juist omdat we 't leven liefhebben, zooals 't in 't paradijs begon en in de eeuwige heerlijkheid zal eindigen; — 't leven, zooals we dat van onze vaderen ontvingen en in onze kinderen willen zien voortbloeien naar de toekomst; — 't leven naar Gods ordinantiën, in de verhoudingen, die naar Zijn heiligen wil zijn, en die niet te voldoen zijn met een museum van 't verleden, maar met een bloeiende, altijd nieuwe krachtsopenbaring voor de toekomst; — daarom heeft het jonge leven ons hart. Wij leven welbewust niet voor 't verleden maar voor 't levende heden en voor de toekomst.

Dat was een lange zin. En die zin is nog niet uit. Juist omdat we 't jonge levende leven zoo liefhebben en er ons zoo in verheugen, daarom kennen we zorg en lijden we pijn om dat jonge leven.

Het wordt door zooveel gevaren bedreigd.

Die gevaren zitten niet slechts in de toekomst. Ze zitten ook in 't verleden. Maar ze zitten vooral in 't heden. Ze zitten in het oudere leven. En ze zitten in 't jonge leven zelf. In 't jonge leven van den dag, dat gevoelt, zooals onze tijd gevoelt.

Dat jonge leven van onzen tijd woelt zoo veelszins, bewust of onbewust, bedoeld of niet bedoeld, in tegen de heilige ordinantiën Gods; — al heeft datzelfde jonge leven van onzen tijd ook in z'n gevoel een grooten, schat, waarin kostelijke kracht en ook in vele opzichten eerlijkheid en waarheid werkt.

Dit jonge leven moet daarom in z'n gevoel begrepen, gewaardeerd worden. Er moet recht aan gedaan worden. Het moet in liefde worden ontmoet en het moet meegeleefd worden. Anders vertrappen we de krachten en de groote gaven, die God in dit jonge leven geeft.

Maar dit jonge leven moet ook in trouwe, wijze liefde geholpen [4] worden, om zichzelf te zijn; in eigen vrijheid, maar in 't spoor van Gods heiligen wil.

We kennen deernis met 't jonge geslacht. Medelijden. Om de gevaren, die 't bedreigen.

't Wordt bedreigd door 't gevaar, dat, in weerzin tegen het oudere, alles overdreven, uiteengerukt en in verkeerd verband gezet wordt. Wat een overdrijving in ,,de majesteit van het kind". Wat een verkrachting van den eigenlijken schat, die aan de vrouw is gegeven en die in haar gegeven is. Wat een erbarmelijke ontvrouwing der vrouw; wat een smadelijke ontmanning van den man. Wat een verwarring in denken en gevoelen over de verhouding der geslachten. Over den band van den vader aan het kind. Wat een uiteenrukking, in denken en gevoelen, van het huwelijk en het huis als goddelijke instelling. Wat

een oplossing van het huis, het gezin, in losse menschen. Wat een miskenning en verachting van de goddelijke ordening, dat de man het hoofd is der vrouw, en dat de opvoeding der kinderen allereerst voor de verantwoordelijkheid van den man en vader komt.

En aan de andere zijde, wat een gevaren, waar men 't leven wel zoekt te knevelen en te boeien, maar niet zoekt vrij te maken, te verheffen en te leiden. Wat een gevaren, als niet slechts voor Gods heilige ordening geijverd wordt maar voor een eigenwillige overheersching, die aanrandt het recht en de vrijheid van 't leven, om bij Gods licht zichzelf te zijn en zich bij Gods genade in vrijheid te ontwikkelen en te verheffen. Wat een gevaar als de goddelijke koorden en banden tot boeien en ketenen gemaakt worden, die 't leven niet dragen kan en niet behoeft te dragen, omdat 't leven zichzelf wil zijn en zichzelf ook wezen mag. Hier wordt 't jonge leven verleid en bedreigd door een "vrijmaking", die de vreeze Gods en het Woord des Heeren verzaakt, en die daarom eindigen moet in verderf en ondergang. En daar wordt 't jonge leven bedreigd door den dood ter wille van vormen en verhoudingen, van overheersching en dienstbaarmaking, die niet tot 't goddelijk recht en de goddelijke ordening behooren, maar tot de wijze-van-zijn en geworden-zijn van een geslacht, dat voorbijgaat.

Er moet voorlichting en leiding zijn in liefde tot 't jonge geslacht.

[4] voor 't geslacht der toekomst, dat z'n eigen leven heeft, z'n eigen recht en z'n eigen vrijheid, maar dat leeft onder de heilige roeping Gods.

Nu zullen we echter toch geen rubriek schrijven "Van verloven en trouwen". We konden daarmee 't gras afmaaien, dat voor onzen mederedakteur van "Wij en ons Huis" te groeien staat. De vaste rubriek voor "Ons Huis", dat in z'n geheel en in al z'n deelen en verhoudingen naar Gods heiligen wil gebouwd en geleid moet worden, is de zijne.

Een vaste rubriek geven we daarom niet.

We zullen echter toch voor 't jonge leven losse artikelen geven, vooreerst maar eens met 't oog op verloven en trouwen, — al zetten we dat er dan niet zoo speciaal boven.

Onze jongelui moeten dan ook die artikelen lezen. Wel, ze moeten heel ons blad lezen. En als ze iets hebben te vragen of te zeggen, moeten ze 't ons vrijmoedig zenden. We zullen hen dan naar ons beste kunnen voorlichten en helpen.

"Hollandia" No. 1124,

17 September 1910.

[6] GELUK OF ONGELUK

Er is geen grooter geluk in het menschenleven op aarde dan het huwelijk. En er is geen grooter ongeluk in het menschenleven op aarde dan het huwelijk.

Dit is beide waar.

En jonge menschen moeten daar vroeg op leeren letten.

Een echt gelukkig huwelijk is het grootste aardsche geluk. En een ongelukkig huwelijk is het grootste aardsche ongeluk.

Dit wil niet zeggen, dat er geen geluk is buiten het huwelijk. 't Zou wel zeer treurig zijn, als dat waar was.

Wat kan er juist een geluk genoten worden in de jonge jaren, als er nog van geen huwelijk sprake kan zijn. Toch hangt het geluk van kinderen en jongelieden ook voor een zeer groot deel hiervan af, of ze leven in een gezin, waarvan een gelukkig huwelijk de grondslag is. Voor heel hun jonge leven en ook voor hun volgend leven is dit van zeer groot gewicht.

Maar jong geluk is jong. 't Is nog in den groei. 't Heeft nog niet bereikt den wasdom van 't volle leven. 't Eigenlijke volle geluk kan pas komen in 't volwassen leven.

En nu kan ook een volwassen leven zonder huwelijk zeer wel in vele opzichten gelukkig zijn. Maar dit geluk kan toch altoos slechts zeer ten deele wezen. 't Kan nooit zijn het volle menschengeluk, dat op aarde genoten kan worden.

Dit volle levensgeluk kan alleen gevonden worden in een gelukkig huwelijk.

Aan de andere zijde kan er ook veel ongeluk geleden worden buiten het huwelijk. Zoowel door jonge menschen als door ongehuwde volwassenen. Doch dan is hun ongeluk ook ten deele. Nooit zoo erg als het ongeluk in een ongelukkig huwelijk. Een waarlijk ongelukkig huwelijk is de grootste ramp, die iemand op aarde overkomen kan.

[7] Wij willen hier ook bij zeggen, dat niet alle huwelijken òf gelukkig of ongelukkig zijn.

't Geluk is ook in 't huwelijk op aarde nooit volmaakt. En 't ongeluk is op aarde ook in 't huwelijk nooit zóó, dat er niets goeds meer overblijft.

Er zijn dan ook tal van huwelijken, die wat meer of wat minder gelukkig zijn, zonder dat men ze nog gelukkig of ongelukkig noemen zal.

Dat hangt ook samen met de menschen zelf. Niet alle menschen-zielen zijn even diep en grijpen even hoog. Niet allen hebben daarom een even diepe geluksbehoefte. En niet allen kunnen daarom even hoog gelukkig of even diep ongelukkig worden. Voor sommigen zou een ongeluk zijn, wat anderen nog wel gelukkig noemen. En zoo zijn er vele huwelijken, die niet heel gelukkig zijn maar die men toch nog niet ongelukkig noemen kan; en er zijn vele huwelijken, die niet zoo erg ongelukkig zijn, maar die men toch allerminst gelukkig kan noemen.

Toch hangt ook zóó het geluk voor gehuwde menschen aan hun huwelijk. Zoo hoog of zoo laag als hun huwelijksgeluk staat, zoo hoog of zoo laag staat ook het geluk van Kun leven.

De regel, dien we stelden, blijft onveranderd; een gelukkig huwelijk is het hoogste aardsche geluk, en een ongelukkig huwelijk is het hoogste aardsche ongeluk.

Hieruit blijkt, hoe zeer ernstig het huwelijksvraagstuk is, en alles wat daarop betrekking heeft.

En hoe vreeselijk dwaas en onverantwoordelijk het is, wanneer wat het huwelijk aangaat met scherts of spot wordt behandeld, of onoverwogen en onbesproken blijft. Totdat jongelui wat onbedachtzaam, én ook wel lichtzinnig, tot een huwelijk komen, om voor heel hun verder leven daarvan de gevolgen te dragen.

Tien tegen één, dat zulk een huwelijk niet gelukkig is; en dikwijls is het ongelukkig. Maar in elk geval is, voor wie zoo tot een huwelijk komt, de weg naar het hooge geluk, dat een echt gelukkig huwelijk geven kan, meestal voor goed gesloten. Dit had zoo niet behoeven te zijn. Later wordt dat vaak ingezien.

De dag kan komen, en komt dikwijls, dat het helder en klaar [8] voor iemands oogen staat: zóó had ik gelukkig kunnen zijn. En de zielehonger naar dit geluk kan dan in zielen met groote geluksbehoefte met groote kracht ontwaken. Maar dan is het te laat. Slechts het lijden blijft dan over.

Daarom is goede voorlichting en ernst maken met alles, wat het huwelijk aangaat, zeer noodzakelijk voor het jonge leven.

Wij geven dit stukje als inleiding op de voorlichting, die we in volgende stukjes willen geven.

"Hollandia", No. 1125

24 September 1910

[9] HET WEZEN VAN HET HUWELIJK.

Om goed te vatten, wat 't eigenlijke is in 't huwelijksgeluk, en hoe dit geluk wordt gevonden, moet ons boeien, wat Gods Woord ons van het eerste huwelijk verhaalt. En we moeten dit zoeken te verstaan.

De Heere onze God heeft dit eerste huwelijk gemaakt. Hij heeft het geschapen door het scheppen van den man en de vrouw. En door hen zóó te scheppen, dat ze voor elkaar waren, wat de vrouw voor den man en de man voor de vrouw in *'t* huwelijk moet zijn.

De Heere heeft bij den man de behoefte, maar ook het gevoel en het besef van behoefte aan de vrouw gewekt, al wist de man nog niet, waarin de vervulling van die behoefte zou bestaan.

Zoo verlangde de man naar de vrouw.

En de vrouw schiep de Heere zóó, dat zij in heel haar wezen en bestaan was, wat de man behoefde en verlangde. En daarom ook zóó, dat al, wat in haar was, naar den man uitging, om te bloeien voor hem en zich te geven aan hem, en zoo zelf te vinden haar levensgeluk.

De man kon slechts in de vrouw voldoening vinden voor hetgeen hij behoefde in zijn menschelijk bestaan.

En de vrouw kon slechts in den man rust vinden voor heel haar natuur en voor heel haar menschelijk wezen.

Toen heeft de Heere de vrouw tot den man geleid, gelijk haar wezen naar hem uitging en zijn wezen naar haar uitzag.

De man heeft daarbij de vrouw gezien. In ziel en lichaam, in geest en bloed is hij verrukt geweest bij het aanschouwen van haar.

Hij heeft maar niet gezien een schepsel, dat hem bekoorde, een mensch, een vrouw, maar zijn eigen eenige heeft hij gezien in haar. Zijn eigen eenige, die zijns was. Die met hem één was. Van zijn eigen vleesch en been gebouwd, maar ook één met hem in haar wezen.

[10] Hij heeft haar genoemd de zijne, en haar zoo gegeven haar eere, om met hem één te zijn, manninne, de wederhelft van den man; van hem als mensch, als man, als persoon.

En zij heeft zich zoo gegeven aan hem, als mensch, als vrouw, als persoon, om de zijne te zijn, zijn manninne, gelijk hij de hare was, haar man.

Zoo hebben zij zich vereenigd, en zóó zijn zij vereenigd, gelijk ze in hun wezen en door hun schepping één waren. Zoo hebben zij zich vereenigd tot één in het huwelijk, dat de uitdrukking en de inhoud was van hun eenheid.

Sinds is de zonde gekomen, alles bedervend en bevlekkend. Die zonde heeft ook het huwelijk aangegrepen, het bedervend en bevlekkend.

Maar de zonde heeft het wezen der dingen niet veranderd; kan dat niet veranderen. En ze heeft ook niet veranderd het wezen van het huwelijk.

Het wezen van het huwelijk is daarom nog hetzelfde als in het paradijs en bij dè schepping des menschen.

In het wezen van het huwelijk nu ligt het geheim van het huwelijksgeluk.

Wie daarom tot het geheim van het huwelijksgeluk wil doordringen, die moet het wezen van het huwelijk zoeken te verstaan, gelijk het in het paradijs en bij de schepping van ons geslacht geopenbaard is.

Dit wezen van het huwelijk, zooals het in het verhaal van de schepping der vrouw uitkomt, lag reeds in Adams besef, toen hij geen "hulpe" vond. Zóó ziet hem ook de Heere. Hij ziet Adam "alleen"; en Hij zal hem een hulpe maken.

Voor heden zeggen we er alleen nog dit van, dat Adam geen "hulpe" behoefde, om zijn huishouden te doen of in zijn zaken en bezittingen. Hij behoefde een hulpe voor *zich,* in zijn *bestaan als mensch.*

"Hollandia", No. 1127

8 Oktober 1910

[11] MAN EN MANINNE

"Het is niet goed, dat de mensch alleen zij; Ik zal hem een hulpe maken, die als tegen hem over zij"; — zoo heeft de Heere gesproken van den mensch Adam, dien Hij schiep als man.

En de Heere God heeft het gevoel, het besef van zijn "alleen"-zijn, de behoefte, het verlangen naar "een hulpe, die als tegen hem over ware" in Adam opgewekt en levendig gemaakt, door Adams ziel en leven werkzaam te maken in het ontmoeten en gevoelen van de Natuur, van de Schepping en de schepselen, die hem omringden, toen de Heere de dieren tot Adam bracht, opdat hij ze noemen zou.

Al het natuurlijke, het geschapene, heeft Adam daarbij gevoeld, met zijn ziel aangeraakt, beseft en verstaan. En Adam heeft daarbij gevoeld, beseft en verstaan het natuurlijke in hemzelf, zijn eigen natuur, zijn eigen zijn als schepsel, zijn mensch-zijn, zijn man-zijn. Hij heeft daarbij ook gevoeld zijn "alleen"-zijn als mensch, als man; zijn behoefte aan "een hulpe, die als tegen hem over ware". Hij is zich daarbij bewust geworden van het opkomend en groeiend verlangen zijner ziel naar die hulpe, die de vrouw, zijn eigen manninne, zijn zou.

Deze behoefte, dit verlangen van Adam betrof niet, gelijk we reeds opmerkten, iemand om te zorgen voor zijn huishouden, voor zijn spijze of zijn kleed, voor aardsche goederen en zaken; om hem op te passen in krankheid of op hem te passen tegen allerlei gevaar. Zulk een behoefte bestond voor Adam niet; en de eigenlijke beteekenis der manninne voor Adam is dan ook in dit alles niet gelegen.

In dit alles kan daarom ook niet het wezen en de eigenlijke beteekenis en waarde van het huwelijk gelegen zijn. Ook het eigenlijke, het ware van het huwelijksgeluk is daarom in dit alles niet te vinden.

Dit alles moge voor ons in onzen gevallen staat en in onze [12] levensverhoudingen in zekeren zin onontbeerlijk zijn, het is ook buiten het huwelijk te vinden. Ongehuwde vrouwen kunnen hierin groote verdiensten hebben. Ja zelfs is de beteekenis der vrouw als vrouw hierin niet gelegen; ook mannendienst kan hierin voorzien.

Al wijzen de geaardheid en de begaafdheden der vrouw haar een bijzondere taak aan in de richting van het intiemere leven, van het huis, van de meer persoonlijke en teedere verzorging van het leven, bepaald ook in zwakheid en lijden, — toch wordt de beteekenis der vrouw ook door haar zelf, meer miskend dan geëerd, zoo zij enkel van waarde wordt gerekend voor huiswerk en voor wat de verzorging van de spijze, het kleed en de huiselijke bezittingen en zaken raakt.

Dat de vrouw in onzen tijd meer op den voorgrond getreden is en treedt in belangstelling voor en deelnemen aan het breedere menschenleven, en dat zij ook meer uitkomt in haar oordeel, in haar gevoel voor dit leven, haar ziel en geest en woord ook voor dit leven meer ontsluit, haar persoonlijkheid voor dit leven laat gelden, haar gaven en talenten daarin geeft, ook in werkzaamheden die vroeger meer door den man alleen verricht werden, — het moge schaduwzijden hebben, ook voor haarzelf, — het maakt aan de andere zijde in menig opzicht de vrouw vrij, om niet slechts te gelden als geschikte werkkracht voor een bepaalde soort van arbeid, maar meer in haar eigenlijke wezen en waarde als vrouw uit te komen, en meer gewaardeerd te worden in wat zij door Gods schepping als vrouw is voor den man en voor het menschenleven.

Zelfs is de waarde en de beteekenis der vrouw als vrouw voor den man niet gelegen in haar ontvankelijkheid, om moeder te kunnen worden, — al is zij mede daartoe geschapen.

Tot de bestemming der menschen op aarde behoorde van de schepping van Adam af ook de vermenigvuldiging, en voor die vermenigvuldiging is ongetwijfeld ook het huwelijk gegeven en geordineerd. Ware echter de beteekenis der vrouw in die vermenigvuldiging alleen gelegen, zoo zou ook de beteekenis van den man slechts in die vermenigvuldiging liggen. Dan ware een kinderloos huwelijk geen eigenlijk huwelijk, veeleer een mislukt huwelijk; en dan ware een kinderloos leven geen eigenlijk menschenleven.

[13] Neen, de vrouw is ook niet allereerst vrouw, om moeder te kunnen zijn. Het huwelijk is er niet allereerst, en mag niet allereerst gezocht worden, om kinderen te krijgen; en het huwelijksgeluk is niet allereerst gelegen in den kinderzegen. De vrouw is niet allereerst geschapen voor het kind, maar voor den man; en het huwelijksgeluk is in zijn eigenlijken inhoud gelegen in den band, die de vrouw aan den man en den man aan de vrouw verbindt. Het eigenlijke huwelijksgeluk is gelegen in wat de man als man bezit in zijn vrouw als vrouw, en in wat de vrouw als vrouw bezit in haar man als man. Het eigenlijke huwelijksgeluk is gelegen in den band, die den man en zijn vrouw in hun onderscheidenheid één maakt; die hen als menschen samen één doet zijn. Het eigenlijke huwelijksgeluk is voor den man daarin gelegen, dat de man niet meer "alleen" is, maar in zijn eigen vrouw bezit "een hulpe, die tegenover hem is". En voor de vrouw is het huwelijksgeluk daarin gelegen, dat zij een zoodanige hulpe is voor haar eigen man; zóó met hem één is in zijn menschenleven; daardoor in haar eigen leven als vrouw tot haar recht komt, en voldoening vindt voor wat haar eigen leven als mensch, als vrouw, behoeft.

Wat dat "alleen"-zijn van den man en dat ,,hulpe"-zijn van zijn eigen vrouw inhoudt, willen we daarom nader zien. We zullen dan ook zien, welke de band is, die den man en zijn eigen manninne één maakt in het huwelijk. En waarin het eigenlijke huwelijksgeluk gelegen is.

"Hollandia", No. 1128

15 Oktober 1910

[14] EEN HULPE.

Adam was "alleen". Dit was niet goed. Hij behoefde eene vrouw, zijn eigen vrouw, om hem een "hulpe" te zijn "als tegenover hem".

Wat beteekende het, dat Adam "alleen" was? Waarin moest zijn vrouw hem "een hulpe" zijn?

Adam's alleen-zijn zegt hier meer dan dat hij de eenige mensch was en dat er dus meer menschen moesten komen, gelijk hij was: of althans nog een mensch.

Dan toch had de Heere evengoed nog een *man* of nog meer mannen kunnen scheppen. En indien de "hulpe", die Adam behoefde, hierin gelegen ware, dat meer menschen met Adam samen zijn taak in de Schepping moesten uitvoeren, hadden zijn gelijken die taak met hem kunnen deelen.

Het ging hier echter niet allereerst over Adam's taak. Het ging hier allereerst over Adam's *zijn,* over zijn *mensch*-zijn. Daarin was hij alleen. En in dit mensch-zijn behoefde Adam niet maar een metgezel, om niet de eenige en eenzame mensch te zijn; maar in dit mensch-zijn behoefde Adam een hulpe, die hem in zijn *vrouw,* zijn *manninne,* gegeven werd.

Zeker, de mensch behoeft ook medemenschen; hij heeft behoefte aan gezelligheid, aan *gemeenschap,* aan *vriendschap.* In die gemeenschap en vriendschap wordt vooral de behoefte aan samenleven en samenstemming met *gelijken* vervuld. Wel loopen mannen en vrienden ook uiteen, maar de band, die hen verbindt, is toch vooral de gelijkheid, de samenstemming als menschen. In hun overeenstemming als menschen ligt hun band. Daardoor zijn zij vrienden. En daardoor zijn vrouwen vriendinnen.

Het behoort dan ook tot de uitzonderingen, dat er "vriendschap" bestaat tusschen mannen en vrouwen, al is zulk een vriendschap allerminst onmogelijk. En de eigenlijke band, die een man en [15] een vrouw in huwelijksgeluk één maakt en rijk maakt, is niet de vriendschapsband, evenmin als de geschiktheid om samen te werken.

Er zijn menschen, voor wie de hoogste gemeenschap de vriendschap is en het samenwerken; en die meenen, dat ze dan ook kunnen trouwen, om voor altijd in zulk een vriendschap als man en vrouw samen te leven. Zulke menschen moesten liever niet trouwen, althans niet zoolang ze er zóó voor staan.

Ieder man zij gewaarschuwd, dat hij geen vrouw zoeke als een soort vrouwelijke vriend; en iedere vrouw, dat zij geen man begeere als een soort mannelijke vriendin. De teleurstelling volgt dan stellig. Straks zoekt zulk een man allicht een vriend, die hem voor wat hij bedoelt, meer voldoet dan zijn vrouw; en zulk een vrouw zoekt allicht weer een vriendin, die haar, voor wat zij bedoelt, meer voldoet dan haar man. Voor zulk een man wordt zijn vrouw dan minderwaardig en voor zoo'n vrouw wordt haar man minderwaardig. En het einde is, dat zoo'n man en zoo'n vrouw zich ongelukkig gaan gevoelen.

En als hun eigenlijke behoefte als man en als vrouw gaat ontwaken en krachtig gaat spreken, — dan gevoelen zij zich miskend en misdeeld in wat hun eigenlijke en diepste behoefte is als man en als vrouw. En zij worden dan bitter ongelukkig. Zij zijn dan weer "alleen", diep ellendig "alleen".

Wel heeft de Heere in de vrouw aan den man ook een medemensch geschapen, in wie hij ook gezelligheid en vriendschap vinden moet; ja juist de innigste gezelligheid en de innigste vriendschap. Maar dit ligt niet slechts daarin, dat de vrouw medemensch en vriendin is; het ligt niet in de gezelligheid en in de vriendschap als zoodanig; — maar het ligt juist in iets anders. Het ligt juist hierin, dat de vrouw *vrouw* is, de eigen vrouw voor hem als man. En voor de vrouw ligt

het hierin, dat de man *man* is, de eigen man voor de vrouw.

De vrouw is medemensch met den man, maar ze is een *ander* mensch. Ze is in zeker opzicht *andersoortig.* Dit is ze niet slechts in haar lichaam, maar ook in haar ziel; het lichaam is hier de stoffelijke uitdrukking der ziel, de verschijningsvorm, de stoffelijke [16] openbaring der ziel. De man is niet alleen man in zijn lichaam maar hij is ook, en allermeest, man in zijn ziel; en de vrouw is niet alleen vrouw in haar lichaam, maar zij is ook, en allermeest, *vrouw* in haar ziel. De man *is* in zijn man-zijn, in zijn ziel, anders dan de vrouw; en de vrouw *is* in haar vrouw-zijn, in haar ziel, anders dan de man. De man heeft als man in zijn ziel niet, wat de vrouw als vrouw in haar ziel heeft. En de vrouw heeft als vrouw in haar ziel niet, wat de man als man in zijn ziel heeft. De man mist hierin iets, en de vrouw mist hierin iets. Niet dat de man iets *mannelijks* zou missen en de vrouw iets *vrouwelijks;* maar de man mist in zijn ziel het *vrouwelijke,* en de vrouw mist in haar ziel het *mannelijke,* juist wanneer de man waarlijk man is en de vrouw waarlijk vrouw.

Het vrouwelijke zielsbestaan heeft, zoowel als dat van den man, een eigen aard; haar hart, haar gemoed, haar gevoel, haar denken, haar willen, heel haar wijze van zijn, van mensch-zijn.

En dit vrouwelijke, de vrouw, is het juist wat de man behoeft in zijn mensch-zijn. Dit missen van het vrouwelijke, van de vrouw, is zijn alleen-zijn, dat zoo machtig in hem kan opwaken. Hierin is de vrouw de hulpe, die "tegenover hem" zijn moet; dat is, die met hem in evenwicht moet zijn; die tegen hem opweegt, met hem in harmonie is, hem in de behoefte van zijn mensch-zijn voldoen kan, en hem tot het volle mensch-zijn in gemeenschap kan brengen. Zijn wederhelft.

Voor de vrouw geldt natuurlijk van de andere zijde hetzelfde.

De man vindt daarom zijn grootsten schat in de Schepping, in de menschenwereld, in de vrouw; en de vrouw vindt haar grootsten schat in den man.

Over de zonde, die zooveel bevlekt en bederft, spreken we thans niet. Maar hier is de oorzaak, dat de man, wiens man-zijn waarlijk ontwaakt in zijn gevoel en bewustzijn, zoo machtig bekoord wordt door de vrouw, en de vrouw door den man. Al wat in hem is gaat er naar uit, om als man haar, de vrouw, te bezitten; en al wat in haar is gaat er naar uit, om als vrouw hem, den man, toe te behooren en met hem één te zijn.

Zóó heeft God den mensch, man en vrouw, geschapen. Wie dit niet kent, die moet niet trouwen. Die kan niet trouwen naar de [17] bedoeling des Heeren. Die kan niet komen tot het ware huwelijksgeluk, en die kan het ware huwelijksgeluk niet geven. Die is niet "alleen" in zijn mensch-zijn, gelijk dit voor het huwelijksgeluk noodig is. Die kan als man de "hulpe" niet vinden, die de Heere in de eigen vrouw den man geeft en waardoor Hij hem rijk maakt. En die kan als vrouw niet de hulpe zijn, die de Heere wil, dat de vrouw voor den eigen man zijn zal, en waardoor de vrouw in haar eigen man rijkdom en voldoening vindt.

"Hollandia", No. 1129

22 Oktober 1910

[18] PERSOONLIJKHEID EN LIEFDE.

Van het ware huwelijksgeluk is nog niet genoeg gezegd.

De innigste menschelijke eenheid is de eenheid tusschen man en vrouw in het huwelijk. Die eenheid is daarom zoo innig, omdat de man man is en de vrouw vrouw; omdat ze elkaar behoeven voor het volle mensch-zijn; en omdat ze daarom in elkaar en in het elkaar-toebehooren den grootsten schat vinden, dien de Heere God voor een mensch op aarde geschapen heeft.

Die schat is hierin gelegen, dat ze elkaar in hun man- en vrouw-zijn naar lichaam en ziel waarlijk toebehooren en tot de innigste gemeenschap en eenheid komen.

Hiervoor is echter daarom juist niet genoeg, dat ze man en vrouw zijn.

Wordt een man, die gevoel heeft voor het vrouwelijke, samengevoegd met een vrouw, en een vrouw, die gevoel heeft voor het mannelijke, samengevoegd met een man, dan hebt ge daarmee nog geen waar huwelijk.

Ware dit zoo, dan kon zoo'n man met elke vrouw huwen en zoo'n vrouw met eiken man, en ze zouden gelukkig zijn.

Velen schijnen dit wel te meenen. Op wat uiterlijke omstandigheden wordt dan nog wel gelet. Op stand, en geld, en fatsoen, en uiterlijk, en familie, en Kerk, en ook wel op gezondheid en humeur; — allemaal belangrijke dingen voor menschen die samen leven moeten. We zullen daarover dan ook later wat zeggen. Indien er in deze omstandigheden echter geen onoverkomelijke bezwaren gelegen zijn, meenen velen, dat ze als man wel met iedere vrouw en als vrouw wel met eiken man kunnen huwen en gelukkig worden.

Voor wie de echte huwelijksbehoefte niet kent en van het echte huwelijksgeluk geen besef heeft, moge zulk een huwelijk voldoende zijn — en die doen het er dan ook allicht mee; — zij zullen evenwel het echte huwelijksgeluk zóó nooit smaken.

[19] Tot de lichamelijke eenheid mogen ze zoo komen, en ze mogen samen huishouden, zaken-doen, met elkaar omgaan, en samen optreden in maatschappij en Kerk, .— tot de rijke weelde van het huwelijksgeluk dringen ze zoo niet door. Hun innerlijkste zijn staat zoo buiten hun huwelijk. De innerlijke en innigste eenheid kennen ze niet. Als hun ziel, hun hart zich laat gelden, gevoelen ze zich alleen en arm, bitter arm. Hun hart kan dan tegen hun huwelijk opkomen; tegen een eenheid, die in tegenspraak is met hun innigste, met hun eigenlijke leven. Ja, dat hart kan in opstand komen en met weerzin worden vervuld tegen een eenheid, waar hun hart, hun ziel buiten staat. En in een bange droefheid van geluksgemis kunnen zulke gehuwde menschen dan hun weg gaan.

Het kind moet dan vaak vergoeden, wat in het huwelijk niet gevonden wordt, en het protest van het hart tegen het huwelijk stillen. Daarom zijn vele menschen en vele families, zoo bang, dat een huwelijk ongelukkig zal worden, als er geen kinderen komen; of ook als er krankheid of zwakheid of tegenspoed in zaken dreigt. Omdat ze niet overtuigd zijn, dat het huwelijk gelukkig *is;* dat man en vrouw hun geluk vinden in *elkaar.*

Een huwelijk, waarin het "geluk" afhangt van kinderen of van uiterlijke welvaart, *is* al ongelukkig; of althans niet gelukkig. De kinderen en de welvaart moeten dan maar dienen, om het gemis aan geluk te bedekken. Gehuwden, die waarlijk gelukkig zijn, mogen vurig den kinderzegen begeeren, en welvaart met elkaar zoeken; ze kunnen bedroefd zijn om 't gemis van kinderen en in tegenspoed of krankheid; maar hun eigenlijke huwelijksgeluk is daarin niet gelegen en hangt daarvan niet af. Integendeel, bij al hun gemis zijn ze juist te rijker met elkaar, en vinden in elkaar een rijke bron van troost. In elkaar hebben en houden ze hun

schat.

God de Heere schiep voor Adam niet maar een vrouw, maar *de* vrouw, *zijn* vrouw. En Eva vond in Adam niet maar een man, maar *den* man, *haar* man. Ze waren als mensch voor elkaar geschapen, in hun lichaam niet slechts maar ook in hun *ziel.* En niet slechts in hun mannenziel en vrouwenziel, maar in hun *persoonlijkheid.*

Adam was een persoon en Eva was een persoon. Ze hadden [20] ieder hun eigen; ziel als man en vrouw, en in die ziel waren ze personen. En ze waren dan ook als personen voor elkaar geschapen en op elkaar aangelegd. Ze pasten als personen op elkaar, en ze vonden als personen in elkaar hun verlustiging. *Die* vrouw was Adams vrouw, en *die* man was Eva's man. En bij het aanschouwen van elkaar ging Adam's ziel voor Eva open en Eva's ziel voor Adam. Ze waren personen; en ze *hadden* daarom maar niet een ziel, maar ze *bezaten een* ziel. Ze openden zelf voor elkaar hun ziel, hun hart. En ze gaven zich aan elkaar in verrukking en vreugde. *Ze hadden elkaar in persoonlijke bewustheid lief.*

De vrouw is de schat van den man en de man is de schat voor de vrouw. Maar niet elke vrouw kan de schat zijn voor eiken man, en niet elke man voor elke vrouw. Dat hangt aan de persoonlijkheid, waarin de Heere God een vrouw ook als persoon op een man als persoon en een man als persoon op een vrouw als persoon heeft aangelegd. Juist in die op hem aangelegde persoonlijkheid is een bepaalde vrouw als vrouw de schat voor een bepaalden man, en juist in die op haar aangelegde persoonlijkheid is een bepaalde man als man de schat voor een bepaalde vrouw.

Wie als man in de vrouw, die op hem aangelegd is, de vrouw ziet, *die* wordt eerst recht door de vrouw bekoord; niet slechts door het vrouwelijke in het algemeen maar door *die* vrouw. Zijn zijn, zijn hart, gaat open, niet slechts voor het vrouwelijke in het lichaam maar in de ziel en in de persoonlijkheid. Zijn ziel, zijn hart gaat open voor haar. *Hij heeft haar lief.*

En wie als vrouw in den man, die op haar aangelegd is, den man ziet, *die* wordt eerst recht door den man bekoord; niet slechts door het mannelijke in het algemeen, maar door *dien* man. Haar ziel, haar hart, gaat open, niet slechts voor het mannelijke in het lichaam maar in de ziel en in de persoonlijkheid. Haar ziel, haar hart gaat open voor hem. *Zij heeft hem lief.*

De liefde, de ware, echte persoonlijke liefde, waarmee een man eene vrouw en een vrouw een man kan liefhebben, *die liefde* alleen ontsluit in Gods gunst het echte ware heerlijke huwelijksgeluk.

Want een man en een vrouw bezitten elkaar niet, ja kennen [21] elkaar niet eens, als ze elkaar enkel ontmoeten, elkaar de hand geven, of zelfs samen ten huwelijk gaan en samen leven; maar alleen als ze elkaar hun *hart* geven; als ze hun hart, hun ziel voor elkaar ontsluiten; als ze in eikaars hart, in eikaars ziel mogen ingaan, mogen indalen, en in eikaars hart en ziel met elkaar mogen verkeeren. Dan pas komen ze de schatten te zien en te vinden, die in de vrouw voor den man harer liefde, gegeven zijn; die God hun gegeven heeft voor elkaar; die zij slechts door liefde van elkaar genieten kunnen; en die zij elkaar vrijwillig geven.

Dat hart, die ziel moet een vrouw voor haar man en een man voor zijn vrouw *kunnen* ontsluiten; en elk van hen moet dat *vrijwillig* voor den ander doen. Dit ontsluiten nu is *onmogelijk* en het *geschiedt* ook niet, *niemand* kan het als vrouw doen voor den man en als man voor de vrouw, — dan alleen door de *vrije persoonlijke liefde.*

De liefde is altoos vrijwillig; ze is nooit gedwongen; en ze kan het niet zijn. Maar ze geeft ook altoos, waar ze waarlijk gezocht wordt en zich geven mag, het *hart,* de *ziel,* en daarmee al wat ze heeft, zichzelf en heel de persoonlijkheid, heel den

mensch.

Zóó geven zich de man en de vrouw in het echte huwelijk. Zóó alleen bezitten ze elkaar en zijn ze één. Zoo alleen is ook de lichamelijke eenheid edel en rein.

De dierbare persoonlijke liefde alleen maakt het huwelijk rijk en heerlijk; zij zalft het arme hart met vreugdeolie; en zij voert het al de schatten toe, die de echte vrouw heeft voor haar eigen man en de echte man voor zijn eigen vrouw.

"Hollandia", No. 1130

29 Oktober 1910

[22]LIEFDEGELUK.

Op de wederkeerige innige bewuste liefde van den man voor zijn eigen vrouw en van de vrouw voor haar eigen man komt het voor 't ware huwelijksgeluk aan. Zonder die wederkeerige liefde kan 't echte ware huwelijksgeluk niet worden genoten.

Daarom bestaat slechts voor den man of voor de vrouw, wier hart in zulk een ware liefde ontstoken wordt, de mogelijkheid om tot het echte huwelijksgeluk te komen. Zulk een man of vrouw heeft in die liefde aanstonds een grooten schat, die inderdaad tot rijkdom van leven in het huwelijk leiden kan.

Het komt er daarom voor het huwelijksgeluk allereerst op aan, dat de *eigen* persoonlijkheid van den mensch, man of vrouw, van der jeugd af, en allermeest ook door hem of haar zelf, behoorlijk verzorgd en ontwikkeld wordt.

Een mensch, — hij zij man of vrouw, — moet zich bewust zijn, dat hij een eigen persoon is. Iemand, die zichzelf is en niet een ander. Geen gelijke van een ander, en geen stuk van een ander. Iemand, die zijn eigen persoonlijke ziel heeft, zijn eigen verstand en oordeel, gevoel en wil, smaak en keus. En daarmee zijn eigen persoonlijke behoefte, die voldoening vraagt. Die een eigen persoonlijkheid behoeft, om er zijn of haar eigen persoonlijke keus en lust en vreugde in te vinden en er één mee te zijn. Dat hij of zij is iemand, die behoeft een eigen liefde, en zoo een eigen huwelijk, en daarin een eigen geluk.

Hoemeer iemand zich dit bewust is, zich een eigen mensch, een eigen persoon gevoelt, zichzelf is en niet een ander, niet iedereen; en hoemeer hij of zij zichzelf is, niet in uiterlijkheden maar in zijn of haar innerlijkste zijn, — hoe meer zulk een mensch persoonlijkheid vraagt, zoekt, keurt, ziet en onderscheidt en proeft.

O, juist zoo iemand, man of vrouw, kan in sterke mate "alleen" zijn, zich in groote mate arm gevoelen, honger hebben en honger lijden naar de persoonlijkheid, die de eigen ziele behoeft. Zoo [23] iemand kan lang, heel lang missen, o zoo missen; langen tijd lijdend wachten; en vreezen, dat 't geluk, waar 't hart zoo om roept, niet komt.

Toch moge, wie zoo lijdt, zich laten waarschuwen, om zich toch niet weg te geven aan wie voor hem of haar niet *de* vrouw, de man is, — al moet dan ook 't gemis lang duren. Want wie een persoonlijk bewust zieleleven leidt, die kan niet gelukkig worden in 't huwelijk dan alleen met haar of hem, die de behoefte van zijn of haar ziel bevredigen kan, voor zooveel die bevrediging door de innigste eenheid met de eigen vrouw of met den eigen man gegeven kan worden.

Hoe die eigen vrouw of man gevonden kan worden, en welke gevaren hiervoor moeten worden ontweken, bespreken wij nader.

Thans wijzen wij er nog eens op, dat alleen wie zulk een persoonlijk zielsbestaan bewaart, in de echte liefde ontvlammen kan en tot het echte hooge huwelijksgeluk kan komen, — wanneer hij of zij de persoon ontmoet, die op hem of haar door God Zelf is aangelegd.

Die liefde zelf is een groote schat, voor het echte geluk onmisbaar; — maar zij is nog dat geluk zelf niet. Zij is allereerst geluks-behoefte, behoefte om 't geluk in de beminde vrouw of in den beminden man te mogen bezitten en genieten, maar ook om dat geluk aan die vrouw of aan dien man te mogen geven. En zij is daarom vreugde in hope, in willen, in gelooven en kunnen.

Deze liefde is daarom zulk een groote schat, omdat zij heel ons hart opent en al wat in ons is voor 't geluk werkzaam maakt.

Maar daarom ook kan deze liefde slechts tot 't geluk doen ingaan, zoo zij in de beminde vrouw of in den beminden man door gelijke liefde beantwoord wordt.

Niet alsof de vrouw weer niet anders zou liefhebben dan de man. De man is in zijn liefde man, en de vrouw is in haar liefde vrouw. Daarom ook is de liefde der vrouw voor den man zoo begeerlijk en zoo heerlijk; niet alleen omdat zij liefde is, maar omdat zij liefde is der vrouw, zoo anders nog dan zijn liefde. En omgekeerd.

Maar de liefde behoeft, omdat zij liefde is, wederliefde. En wie [24] zelf een persoonlijkheid is, die heeft niet alleen behoefte om een persoonlijkheid lief te hebben, maar om ook zelf als persoonlijkheid te worden bemind, — de man door de vrouw zijner liefde en de vrouw door den man harer liefde.

Hoe groot iemands persoonlijke liefde zij, hij meene niet, daardoor reeds tot het volle echtelijke geluk te kunnen komen. Indien ook een gelijke, een evenmatige liefde niet in de wederhelft leeft, blijft gij met uw liefde, — en juist nog door uw liefde temeer, — arm en ongelukkig. Gij kunt u dan offeren, maar de stilling van uw zielehonger vindt gij niet. Ja, ook uw eigen ziel, uw eigen liefde kunt gij niet kwijt raken aan de ziel, die niet door gelijke liefde voor u ontsloten is.

En waar door Gods goedheid zulk een wederkeerige liefde tusschen een man en een vrouw, een jongeling en een jongedochter, tot beider bewustzijn en tot uitspraak gekomen is; waar alzoo de heerlijke zieleband in blijde geluksvreugde gelegd is, daar meene men niet, dat het geluk nu aanstonds ten volle bestaat en genoten wordt.

Nu laten ook de zinnen zich gelden. De liefdesomgang kan gevaar loopen in uiterlijke liefkoozing op te gaan. En die uiterlijke liefdeopenbaring en liefdebevrediging laat ten slotte toch de ziel arm en onbevredigd, indien de ziel daarin bij de zinnen moet achterstaan. Zielenomgang is een moeilijk werk; maar die is voor de ware liefde en voor het ware liefdegeluk tusschen man en vrouw onmisbaar. Zielegemeenschap, ziele-eenheid, zielemededeeling, ze vorderen zielearbeid. En daarom ook rust der zinnen. Zij vragen den blik der oogen en 't woord der lippen. Spreken. Wisseling van gedachten. Openbaring van het innigste gevoelen. Harteontsluiting. In teedere oprechtheid en vertrouwelijkheid.

Dit gaat niet in eens. 't Schijnt soms te stuiten. 't Kan dan veel pijn geven. Maar 't moet geschieden. 't Moet gezocht, volhardend gezocht èn gegeven worden.

Dan gaan de schatten der liefde ten volle open. En dan groeit immer het heerlijke geluk.

"Hollandia", No. 1131

5 November 1910

[25] GEESTELIIJKE SAMENSTEMMING

Ware er geen zonde, de weg tot het echte volle huwelijksgeluk zou voor ieder openstaan, en vanzelf worden betreden.

Iedere man was dan in vollen zin man en elke vrouw was waarlijk vrouw. Ziel en lichaam waren dan in elk mensch met elkaar in overeenstemming en in de rechte verhouding. Niemand liep dan gevaar voor overheersching en beschadiging van zijn zieleleven door zijn zinnen. In ieders ziel woonde dan ten volle waarheid. De gemeenschap met God hield dan alles in den mensch in het geestelijk evenwicht, dat hem geheel waar doet zijn. Al het mannelijke in den man en al het vrouwelijke in de vrouw was dan edel en bezat al het schoone en beminnelijke van de deugd. Ieders persoonlijkheid ontwikkelde zich dan ongerept. En, door de trouwe hand Gods geleid, zouden man en vrouw, die persoonlijk door God op elkaar aangelegd werden, bij ontmoeting op Gods tijd dit aanstonds zuiver gevoelen; ze zouden elkaar geheel bekoren in het dan onbedriegelijk besef, dat ze bijeen behooren; ze zouden elkaar als hun eigen eenige liefhebben; en ze zouden, in de geluksvreugde der liefde verbonden, zich geheel en tot volle eenheid voor elkaar ontsluiten, zich aan elkaar geven, en elkaar ten volle genieten.

Nu echter is alles in den mensch en in het menschelijk leven door de zonde besmet, en deelt ook alles, wat tot het huwelijk behoort, in de verdorvenheid der menschelijke natuur. Ook ondanks de gemeene genade, die zooveel schoons en goeds bewaart. En deze verdorvenheid der menschelijke natuur werkt ook nog besmettend, waar de Geest des Heeren door Zijn bijzondere genade heerschappij voert.

Daarom kan geen enkel huwelijk volmaakt geluk geven. Altoos blijven de besmetting en het gebrek door de zonde. En altoos blijft daarom ook de schoonste en de meest echte huwelijksliefde haar [26] leed houden, juist ook wijl ze hoog, rein, vol geluk wil geven en ontvangen.

Het hooge innige huwelijksgeluk, dat nog op aarde mogelijk is, zal daarom altoos blijven een geluk, waarin met de zonde ernstig rekening gehouden moet worden. De ware innige liefde zelf moet hier rekenen met de zonde, zoowel in onszelf als in het voorwerp onzer liefde. Zóó alleen kunnen liefde en trouw in het huwelijk waarlijk bloeien. Zoo kan de zielearbeid ook ondanks gebrek volharden, om tot de innigste levenseenheid door te dringen; ook waar doornen en distelen ook hier groeien, die voor dien ziele-arbeid strijd meebrengen; strijd ook in eigen hart.

Daarom is het een onoverkomelijk bezwaar voor het echte **volle** huwelijksgeluk, indien man en vrouw elkaar in het stuk der zonde niet verstaan. Indien ze niet één zijn in hun zielsovertuiging op dit gewichtvolle punt. Indien ze niet overeenstemmen in het geloof. Indien ze niet samen bukken voor God en Zijn Woord.

Ze verstaan elkaar dan niet in de hoofdzaak van hun zieleleven. Ze gaan dan in hun zieleleven niet één weg, en ze kunnen elkaar daarin ook niet verstaan. Ze kunnen dan niet samen vinden, wat hun eenheid stoort. En ze kunnen dan eikaars ziel niet geven, wat ze wederkeerig behoeven. Ze kunnen dan niet samen bidden.

Niet dat er zonder geloofseenheid geen echte liefde kan bestaan tusschen twee menschen, die in hun persoonlijkheid op elkaar zijn aangelegd en elkaar als man en vrouw in hun persoonlijkheid bekoren en hoogschatten.

Zulk een liefde kan in zekeren zin wel bestaan. Maar ze kan niet leiden tot echt liefdegeluk.

De liefde, die tot het echte huwelijksgeluk leidt, is het natuurlijk-zedelijk-

geestelijk welbehagen, dat een man en een vrouw, een jongeling en een jongedochter, in hun verschijning en persoonlijkheid in elkaar opwekken, en waardoor al wat in hen is begeert elkaar toe te behooren, zich aan elkaar te geven en elkaar te bezitten, samen één te zijn in heel hun bestaan en leven, te leven met en voor elkaar, en elkaar de innige vreugdevolle liefde huns harten ten volle te betoonen.

Zoodanige liefde heeft haar grond eenerzijds in het algemeen [27] in de onderscheidenheid der natuur van man en vrouw, die in eenheid de schoonste harmonie geeft. En anderzijds heeft deze liefde haar grond in de bijzondere harmonie tusschen de eigen bepaalde persoonlijkheid van den éénen man en de ééne vrouw, waardoor ze als personen de schoonste dierbaarste innigste eigen mannelijk-vrouwelijke eenheid in den echt kunnen vinden.

Maar de diepste en eigenlijkste wortel van ieders persoonlijkheid is geestelijk; en het diepste en eigenlijkste leven van iedere persoonlijkheid is het geestelijk leven der ziel. Nu kan er ongetwijfeld in aanleg en eigenschappen, in adel en deugd, harmonie van persoonlijkheid zijn tusschen een man en een vrouw, zoodat ze elkaar daarin als man en vrouw bekoren, en elkaar bekoren ook in hun natuurlijke verschijning. Het wederkeerig welbehagen bestaat dan natuurlijk en zedelijk; en in zooverre bestaat ongetwijfeld de ware liefde. Maar de geestelijke harmonie en het geestelijk welbehagen bestaan niet en kunnen niet bestaan zonder geestelijke overeenstemming voor God, in het geloof, en in de kennis en belijdenis van zonde. De geestelijke eenheid kan dan nooit gevonden worden bij Gods Woord en in het gebed. In hun diepste leven blijven de zielen van man en vrouw elkaar zoo vreemd, ja ze sluiten zich voor elkaar en onttrekken zich aan elkaar. Liefde is hier noodzakelijk in haar diepste behoefte lijden. Ze wordt in haar innigste wezen noodzakelijk ongeluk. Deze liefde moet zoo in heel haar bestaan kwijnen. Haar kracht wordt door onmacht gebroken, door de onmogelijkheid der echte harmonie. Ze kan ook in haar natuurlijk-zedelijk welbehagen niet bloeien in de gunst des Heeren. Ze moet kwijnen en verdorren. Trouwens, ze leidt tot een dagelijksche disharmonie in alles wat tot het leven behoort.

Aan de andere zijde echter is geestelijke overeenstemming tusschen een man en een vrouw allerminst genoeg om tot huwelijksgeluk te komen. De echtelijke liefde is volstrekt niet slechts in die geestelijke overeenstemming gelegen. Anders ware eenheid van geloof voor elk huwelijk genoeg. Neen, de bekoring der persoonlijkheid mag niet ontbreken om in de vrouw de eigen eenige te omhelzen, en om zich aan den man als den eigen eenige te geven. En dienovereenkomstig moge ook niet ontbreken het natuurlijke [28] welbehagen, waardoor man en vrouw elkaar ook in hun natuurlijke verschijning als man en vrouw bekoren.

Over gevaren, die ook hier het geluk bedreigen, spreken we nader.

"Hollandia", No. 1132

12 November 1910

[29] VERLIEFDHEID.

Verliefdheid is een wondervol verschijnsel, waarbij ernstig door ons gerekend moet worden met de verstoring, die de zonde in ons menschen teweeggebracht heeft.

Deze verliefdheid is in wezen hetzelfde als de bekoring, die Eva bij haar verschijning over Adam bracht, en waardoor al wat in hem was met ontwijfelbare zekerheid, met verrukking van ziel en zinnen, en met vreugdevolle liefde, getuigde, dat *deze* was zijn eigen eenige, zijn manninne.

Waren wij geen zondige menschen dan zou diezelfde ontwijfelbare zekerheid ons deel zijn.

Nu is dit niet het geval.

Toch kan de ontmoeting tusschen een man en een vrouw, een jongeling en jongedochter, wier hart tot de behoefte aan eigen wederhelft, zij het bewust of onbewust, begint te ontwaken, in hen als bij intuïtie een indruk teweegbrengen, dien ze eerst niet verstaan, maar die tot een innerlijke honger en dorst wordt, om die ééne te zien, om bij die ééne te zijn, en om die ééne te bezitten.

Zonder dien indruk, die heel het hart in gloed zet, zonder deze spraak van heel ons innerlijk wezen, zonder dit verstaan als bij intuïtie, ontbreekt stellig de gloed, die tot de ware huwelijksliefde behoort en die daarom ook voor het echte huwelijksgeluk onmisbaar is. Komt die gloed plotseling en gaat nadere kennis der persoonlijkheid vooraf, komen moet die gloed toch, zal er recht zijn, om aan een huwelijk te denken. Toch hebben we in zoodanigen indruk op zichzelf volstrekt nog geen zekerheid, dat een verbintenis tusschen een man en een vrouw, een jongeling en een jongedochter, die bij een ontmoeting dezen gloed in elkaar opwekken, tot een gelukkig huwelijk kan leiden.

Door de zonde is de harmonie in ons geheele zijn verstoord, en [30] daarom is ook verstoord de harmonie in ons gevoelen en oordeelen, waarvan de zielsintuïtie nog het overblijfsel is.

Vooreerst is de eene mensch zinnelijk gevoeliger dan de andere. De uitwendige verschijning van een jonkvrouw kan op een jongeling een machtigen indruk maken, ook zonder dat hij eenigen indruk heeft van haar persoonlijkheid, van haar gemoed, van haar ziel, van haar hart. Zijn zinnen kunnen geraakt worden, ook geheel buiten zijn eigen hart om. Ja het vrouwelijke in het algemeen, of althans in meerdere meisjes, kan het bloed van den rijpenden man in gloed zetten, zonder dat er van een gloed voor één eenige sprake is. Bij een rijpend meisje kan dit evenzeer wel het geval zijn tegenover jonge mannen, — al is de vrouw, die aan haar vrouwelijke ziel getrouw is, hier door inniger intuïtief leven stellig veiliger dan de man.

Gaat iemand nu maar op zulk een bloedgisting af, om een verloving tot huwelijk te zoeken, zoo handelt hij zeer lichtvaardig. De grootste ongelukken zijn daarvan gedurig het gevolg geweest. En die ongelukken blijven zich vermenigvuldigen.

Aan de andere zijde mag niet vergeten worden, dat de uiterlijke verschijning van den mensch als gevolg der zonde niet meer in volmaakte harmonie is met zijn innerlijk bestaan. Ware deze harmonie ongebroken, dan zou in een schoon harmonisch lichaam steeds een schoone harmonische ziel wonen. Een gelaat, dat sprak van gevoel, van geest, van zachtheid en reinheid en beminnelijkheid, zou dan steeds openbaren een persoonlijkheid, een ziel, die niet kon teleurstellen. Thans kan die teleurstelling zoo bitter wreed zijn. En menige edele zieleparel woont daarentegen in een lichaam en openbaart zich in een gelaat, waardoor niet op het eerste gezicht voor iedereen de adel der persoonlijkheid en der ziel ontdekt wordt.

Op de persoonlijkheid, op de ziel komt het bij den mensch boven alles aan. *Die persoonlijkheid, die ziel* alleen kunnen duurzaam bekoren. In die persoonlijkheid, in die ziel moet ook het vrouwelijke den man en het mannelijke de vrouw bekoren. Dan pas is ook de lichamelijke bekoring onbedriegelijk.

Hier moet nog iets van groot belang bijgevoegd worden.

Een vrouw en een man kunnen persoonlijkheden en zielen zijn, [31] die inderdaad de bekoring wekken, waardoor de ziel van den getroffene, die ook door de lichamelijke verschijning geboeid wordt, spreekt: ,,deze is het!" En toch kan dan hier nog groot gevaar schuilen voor een schrikkelijk ongeluk.

Hoe *geestelijke samenstemming* voor het echt geluk noodzakelijk is, wezen we reeds aan. Maar behalve die samenstemming is meer noodig. De zonde tast de persoonlijkheid zelf aan. Daarom kan iemand persoonlijkheid, geest, aanleg, gaven hebben zonder karakter en zonder deugd.

Karakter is de getrouwheid der persoonlijkheid aan zichzelf, aan eigen richting, aan eigen zieleleven, aan eigen overtuiging, aan eigen eer en roeping, aan eigen woord en daad. Zonder karakter is echt liefhebben onmogelijk. Zonder karakter bestaat er geen trouw. En zonder trouw is in onze zondige wereld huwelijksgeluk onmogelijk.

Maar behalve het gemis van karakter is vooral ook het gemis van *deugd* de dood voor de liefde. Wat is een krachtig vrouwelijk leven, met hoeveel inhoud en aanleg ook, zonder vrouwelijke deugden, die het vrouwelijk leven en de vrouwelijke persoonlijkheid en ziel voor den man alleen bekoorlijk en beminnelijk maken. Gaven zonder deugd krenken de ziel, die liefheeft; en ze dooden de liefde. Het gemis van vrouwelijke deugd maakt het huwelijk tot een ramp voor een man. En het gemis van mannelijke deugd maakt het huwelijk tot een ramp voor een vrouw. Wie zou rijk zijn met een onwaardige!

Daarom is de gloed der verliefdheid, die enkel door het zien der oogen gewekt wordt, op zichzelf een zeer onbetrouwbare aanwijzing om zich daardoor tot verloving en huwelijk te laten leiden. Bij de spraak der intuïtie, die heel ons wezen en ons bloed aangrijpt, mag voor verloving en huwelijk niet gemist worden geestelijke samenstemming, maar mag ook niet gemist worden de bekoring der persoonlijkheid, der ziel, en de bekoring van karakter en van deugd.

"Hollandia", No. 1134

26 November 1910

[32] OUDERLIJKE VOORLICHTING.

Voor ons gebrekkige, zondige menschen is het een moeilijk vraagstuk, hoe iemand tot een echt gelukkig huwelijk komt.

Wie met dit vraagstuk ernst maakt, kan goede voorlichting niet missen. En aan die goede voorlichting ontbreekt het helaas zeer velen.

Ouders voelen zich vaak niet in staat, aan hun zonen en dochters te leeren, wat hier gekend moet worden. Ze durven het ook veelal niet aan, omdat het zoo moeilijk en zoo teer is.

En vele jonge menschen begeeren ook juist van hun ouders die voorlichting niet, wanneer zij tot volwassen leeftijd komen. Zij willen hierin dan zelfstandig zijn. Zij gevoelen, dat ze hier ook recht hebben, zelfstandig te zijn. En tegenover hun ouders gevoelen zij zich te afhankelijk. Met hen durven zij niet te spreken over de dingen, die hun hart en hun sexueel bestaan aangaan. Zij durven zich tegenover hun ouders niet vrij uit te laten en met hen van gedachten te wisselen over deze gewichtvolle dingen. Hun eigen gevoelen durven zij hierin niet vrij te openbaren aan hun ouders, ook wanneer deze van hen in oordeel verschillen. En vele ouders kunnen dit eigen oordeel en gevoelen ook van volwassen kinderen niet hebben.

Zoo blijft er dan vaak een muur in dit gewichtig levensbelang tusschen ouders en kinderen.

Vele jongelieden leven zoo met hun hart alleen. En als ze goede zonen en dochters zijn en hun ouders hoogschatten en innig liefhebben, gelijk het behoort, dan is hun dit tot leed. Dan gevoelen ze zich hierin eenzaam.

Nu kan dit eenzaam-gevoelen in zake hun bestaan met het oog op de andere sekse, en in de zaken, die hun hart en hun toekomstig geluk aangaan, wel juist meewerken, om bij rijpende jongelieden, bewust of onbewust, de behoefte krachtiger op te wekken aan [33] een liefdeverbintenis met een eigen zielsvertrouwde, met een eigen eenige, aan wie men zich geheel vertrouwen kan; en daarmee eigenlijk de behoefte aan een verloving tot huwelijk. En deze zielsbehoefte kan ongetwijfeld aan een gelukkig huwelijk ten goede komen. Er moet eerst eenzaamheid zijn, om waarlijk naar den eisch, die voor den echt geldt, te kunnen liefhebben. En een mensch moet naar Gods ordinantie zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen, om met haar één te zijn. Zoo moet ook een dochter verlaten haar vaders huis, om zich met heel haar hart en haar vertrouwelijkheid aan den man over te geven, aan wien zij door den Heere wordt toegebracht.

Maar dit is toch niet de weg, om te komen tot een goed inzicht in het vraagstuk, hoe iemand tot een recht gelukkig huwelijk komt. En het is daarom ook niet de weg, om te komen tot een keuze en tot een verbintenis, die op goede gronden rust.

Indien de vertrouwelijke omgang met een meisje aan het bewust gevoelen en oordeelen over het rechte echte huwelijksgeluk bij een jongeling voorafgaat, en omgekeerd, zoo is dit stellig fout. Wel kan die omgang, wanneer vooraf een bewuste keuze gedaan is en her. tot verloving op goeden grond gekomen is, de innigheid en heerlijkheid van het liefdegeluk pas voor het hart ontsluiten en het inzicht in de echte gelukseenheid bevestigen en verdiepen. Maar dan moeten vooraf de goede gronden voor zulk een vertrouwelij ken zielsomgang aanwezig zijn en de keuze en verloving op dien goeden grond hebben plaats gehad. Anders moet die omgang reeds tot teleurstelling en smart leiden.

Hier is één der oorzaken van het feit, dat verlovingen weer verbroken worden, omdat jongelieden er geen geluk in vinden, maar er zich nog meer eenzaam en gebonden in gevoelen.

En hier is één der oorzaken van de vele ongelukkige huwelijken, waarover tegenwoordig door menschen, die het leven kennen en er hart voor hebben, geklaagd wordt. Verlovingen, die goeden hechten grond missen, worden dan toch doorgezet; de huwelijksband wordt gelegd; en sinds wordt het leed geleden, waarvoor vaak geen uitkomst overblijft.

Maar behalve dit alles is het niet recht voor God, dat een [34] jongeling vertrouwelij ken omgang zoekt met een meisje, of een meisje met een jongeling, zonder overtuiging en inzicht, dat hiervoor goede grond aanwezig is. Het is ook niet kiesch, niet eerbaar. Het toont geen eerbied voor het andere geslacht en voor de persoonlijkheid. Hier ligt een kanker in den wortel, die schromelijke gevolgen moet hebben. En hier wordt een daad gepleegd, die onverantwoordelijk is. Een eerbaar hart, dat zichzelf respecteert, kan en zal zich ook niet vertrouwelijk ontsluiten, zoo de overtuiging niet bestaat, dat een bewuste keuze, een echte liefde, tot die vertrouwelijkheid recht geeft en daarvoor goeden waarborg biedt. Wie een meisje overhaalt, hierover heen te gaan en haar vertrouwelijkheid te geven zonder zekerheid van welbewuste liefde, die begaat een misdaad aan haar. En het meisje, dat een jongeling er toe brengt, vertrouwelijk met haar te verkeeren, zonder dat zijn hart vooraf aan haar getuigenis heeft gegeven, die verzaakt haar vrouwelijke eere.

O zooveel, dat edel, teeder en schoon is, wordt op deze wijze geschonden. Zooveel harten worden zoo ten slotte vertreden en gebroken.

Daarom is het vraagstuk zoo ernstig, hoe onze zonen en dochters tot een recht gelukkig huwelijk geleid worden.

En de verantwoordelijkheid van ouders is ongetwijfeld groot, om hierin hun zonen en dochters de voorlichting en leiding te geven, of te doen en te helpen geven, waartoe zij als ouders geroepen zijn, en waarop de kinderen tegenover hun ouders aanspraak mogen maken.

Wij kunnen daarom de vraag, hoe het tot verloving op hechten grond komen moet, niet bespreken, zonder allereerst over die ouderlijke voorlichting en leiding nog eenige wenken te geven.

"Hollandia", No. 1135

3 December 1910

[35] HET HUWELIJK DER OUDERS.

De beste onderwijzing van zonen en dochters in het ware huwelijksgeluk is allereerst een gelukkig huwelijk hunner ouders.

De leering, die kinderen hierin ontvangen, vangt reeds zeer vroeg in hun leven aan, als ze nog over geen huwelijk en over geen geluk denken, ja als ze nog in geen enkel opzicht weten, wat een huwelijk is.

En de indruk, die van het gelukkige huwelijk der ouders uitgaat, is in de harten der kinderen zoo diep, dat die krachtig in hen doorwerkt, als het besef van het huwelijk en de eigen behoefte aan ware liefdebanden, die tot een echt gelukkig huwelijk kunnen leiden, bij hen beginnen te ontwaken. Ja, heel hun leven blijft de doorwerking van dien indruk, zoodat zij ook in eigen huwelijksleven den invloed dier werking blijven gevoelen.

Dit is temeer waar in het Christelijk gezin, waar de man en vader als hoofd van het gezin en als hoofd in het huwelijk voorgaat in het gebed, en het leven van zijn huis daarbij in den gebede voor God brengt. De kinderen hooren dit bidden. Ze hooren daarin ook de toepassing van het gelezen Woord Gods op het leven en de banden des huizes. En ze beluisteren daarin bij toeneming ook het intieme leven van vaders ziel, ook in den rijkdom van zijn huwelijksgeluk, dat in den kring der zijnen in den gebede vrijmoedig voor God uitkomt.

Niet hoog genoeg kan de beteekenis geschat worden van den indruk, dien het huwelijksgeluk, dat alzoo in het godvruchtig gezinsleven tot openbaring en uiting komt, op de kinderen maakt in al de jaren van hun ontwikkeling, en bepaald ook in de jaren, waarin meer bizonder de man en de vrouw rijpen in de zonen en in de dochters. De vrijmoedige verklaring van hun geluk sluit zich dan in het besturend woord der ouders voor hun kinderen hierbij aan.

Het spreekt wel vanzelf, dat een minder gelukkig en een [36] ongelukkig huwelijk ook een eigen indruk op de kinderen maken. Wijze en getrouwe mannen en vrouwen zoeken dit ongeluk in de vreeze des Heeren onder het gezag van Gods Woord zooveel mogelijk te boven te komen. Ze lijden hun ongeluk ook vooral met het oog op hun kinderen. En ze zoeken hun kruis zooveel mogelijk voor hun kinderen te verbergen en den indruk van dit kruis van hen te weren, om het teere kinderhart niet te drukken. Ja, ze leeren hun kinderen aan beide ouders eer en liefde te betoonen. Ze trachten het geloof hunner kinderen aan het geluk van het huwelijk zoo lang mogelijk te sparen; en elk woord over hun eigen ongeluk houden ze zoolang mogelijk achter hun lippen.

Toch blijft ook de waarheid van het ongeluk der ouders niet duurzaam voor opwassende kinderen verborgen. Ook dempt het ongeluk het gebed, of het komt ook in de biddende zielestemming uit. En de dagen komen, dat bijzonder in zulke gevallen het ouderlijk woord meer bepaald aan de zonen en dochters voorlichting en besturing moet geven met het oog op hun eigen toekomstig huwelijksgeluk. Het waarschuwend en voorlichtend woord van vader of moeder, waarin het hart uitkomt, mag dan niet ontbreken; en het zal dan ook den terugslag op eigen leed en kruis niet missen.

De waarde van het besturend ouderwoord voor kinderen, die man en vrouw worden, zou ook ernstig lijden, indien deze kinderen den indruk ontvingen, dat vader en moeder voor eigen kruis ongevoelig of blind waren, en dat ze dus het wezen van het echte huwelijksgeluk niet verstonden of daaraan niet geloofden.

Toch behoort ook hier elke direkte bespreking van eigen huwelijk door vader of moeder zooveel mogelijk vermeden te worden. Ook hierin behooren zij elkander en zichzelf te respecteeren.

Alleen voor zooveel het geluk der kinderen en de rechte richting van het oordeel

en van den weg van zoon en dochter het waarlijk vorderen, mogen en moeten vader of moeder, mits met wijsheid en soberheid, tot een enkelen zoon of dochter in teeder vertrouwen en als voor Gods aangezicht van hun eigen leven en lot spreken. Het nalaten van dit spreken heeft meermalen zelfs droeve en vèrreikende gevolgen gehad.

Zoo kan dan ook het geluksgemis van ouders, die echter geloof [37] aan het echte huwelijksgeluk behielden, ook nog dienstbaar zijn aan het ware geluk hunner kinderen, om dezen te waarschuwen en tot grooter voorzichtigheid te manen, hen tot gebed te dringen, en als door het tegenbeeld hen te leeren, wat voor het ware huwelijksgeluk noodig is.

De indruk van gemis aan huwelijksgeluk der ouders blijft echter voor hun kinderen altoos droevig en kan drukkend blijven werken heel hun leven; zóó zelfs, dat sommige van zulke kinderen aan huwelijksgeluk niet gelooven en voor heel hun leven van het huwelijk afkeerig worden.

In ieder geval is echter, ook zelfs waar ouders een hoog echt geluk in hun huwelijk mogen smaken, dat huwelijk zelf niet genoeg om de kinderen in het opwassen de beteekenis en den inhoud van het gelukkig huwelijk en van het huwelijksgeluk te doen verstaan en hen in den weg naar dat geluk te besturen en te leiden.

Velerlei bizondere onderwijzing is hier noodig. En velerlei middelen moeten hiertoe aangewend en dienstbaar gemaakt worden.

"Hollandia", No. 1136

10 December 1910

[38] ZOONS EN DOCHTERS.

Behalve het huwelijk der ouders is het samenwonen van jongens en meisjes als broers en zusters met vader en moeder een middel, van God gegeven, dat de ouders behooren dienstbaar te maken aan de vorming en opkweeking van hun kinderen voor toekomstig huwelijksgeluk.

De Heere onze God bepaalt den kinderzegen. En zoo vaak als Hij een kind geeft, geeft Hij een zoon of een dochter.

De Heere geeft met elk kind een grooten schat; maar Hij legt ook met elk kind een zware verplichting en een groote verantwoordelijkheid op de ouders. Zij moeten dat kind niet alleen voeden en naar 't uitwendige verzorgen, maar zij moeten 't ook, voor zooveel aan hen staat, opkweeken en opvoeden. Zij moeten er zich daartoe bij elk kind rekenschap van geven, wat dit kind is. Wat God in dit kind gewrocht en gelegd heeft. En wat dit kind dus, opwassend en ontwikkelend, naar wat God in dit kind geschapen en gegeven heeft, worden moet.

Daarom is de verplichting, die de Heere met den kinderzegen op de ouders legt, tegenover ieder kind verschillend.

Ieder kind is een eigen mensch, een ander mensch als alle andere menschen, al is het ook met alle menschen mensch. Ieder kind is een eigen persoon; en ieder kind moet dus worden opgevoed om te worden een mensch met de menschen, maar ook om te worden een eigen mensch, een eigen persoon onder de menschen.

Daarbij is echter zeer bepaald de verplichting der ouders ook verschillend tegenover zoons en dochters. De zonen moeten mannen worden; als 't God belieft, ieder van hen man van een eigen vrouw, man en vader in een eigen huwelijk en in een eigen gezin. En de dochters moeten vrouwen worden: als 't God belieft, ieder van haar vrouw van een eigen man, vrouw en moeder in een eigen huwelijk en in een eigen gezin.

[39] Zonen en dochters zijn verschillend door God geschapen; ze zijn verschillende menschen, niet slechts als personen, maar ook naar hun geslacht, mannelijke en vrouwelijke menschen; ze moeten daarom ook verschillende menschen worden, mannen en vrouwen; en ze moeten daarom ook verschillend worden gekweekt en opgevoed.

Nu kan men wel niet zeggen, dat iedere zoon en iedere dochter wordt opgevoed voor het huwelijk; de Heere laat ze niet allen volwassen worden; en Hij doet ze ook niet allen als volwassenen huwen. Maar 't verborgene is ons niet ten regel gezet, en ouders hebben dus hun kinderen, die ze als mannelijke en vrouwelijke kinderen van God ontvangen, op te voeden met 't oog op 't latere volwassen leven, en ook met 't oog op een mogelijk toekomstig huwelijk. In het huwelijk is toch de hoogste natuurlijke menschelijke gemeenschap gegeven, waarop de Heere onze kinderen als jongens en meisjes heeft aangelegd.

Maar behalve dit, ook in ongehuwden staat zijn de vrouwen er mee voor de mannen en de mannen voor de vrouwen. Een man moet niet alleen met mannen kunnen omgaan maar ook met vrouwen; hij heeft niet alleen verplichtingen tegenover mannen maar ook, andere, tegenover vrouwen. En we behoeven niet te zeggen, dat het omgekeerde ook voor de vrouwen geldt. De verplichtingen van mannen en vrouwen tegenover elkaar zijn wel menschelijke verplichtingen, en in zooverre één; maar ze zijn toch ook verschillend, wijl mannen en vrouwen verschillend zijn.

Indien ouders zich hiervan ernstig rekenschap geven, zullen ze dienovereenkomstig hun zonen en dochters onderscheiden opkweeken en opvoeden, en dus onderscheiden behandelen.

Zoo zullen de jongens zich jongens gaan gevoelen, ook tegenover meisjes; en de meisjes zullen zich meisjes gaan gevoelen, ook tegenover jongens. Ze zullen dit verschil in het oog leeren houden en eerbiedigen, ook al weten ze nog niet, wat dit verschil eigenlijk is. Ze zullen hun eigen geslacht gaan gevoelen en in hun persoonlijkheid gaan openbaren. Ze zullen van zelf in hun doen en laten als jongens en meisjes tegenover elkaar uitkomen. En ze zullen, bijzonder wanneer de Heere hen als broers en zusters in één gezin samengevoegd heeft, elkaar ook als jongens en meisjes met die [40] waardeering en met die onderscheiding leeren behandelen en tegenover elkaar die plichten leeren nakomen, die deugden leeren beoefenen, die broers en zusters, die jongens en meisjes, die mannen en vrouwen tegenover elkaar voegen.

De ouders moeten dit hun kinderen ook met nadruk leeren. Ze moeten dit van hun zoons en dochters ook vorderen.

Zoo worden het geslachtsgevoel en het geslachtsbewustzijn in zoons en dochteren tegelijk ontzien en gekweekt.

Een goede moeder, die waarlijk vrouw is, maar ook een goede zuster, in wie 't vrouwelijk leven als een zegen voor haar broers ontluikt, .— ze ontsluiten het hart van den jongeling tot waardeering en hoogschatting van 't vrouwelijk leven en voor wat hij in de eigen vrouw als zijn schat moet vinden.

En een goede vader, die waarlijk een man is, maar ook een goede broer, in wien 't mannenleven nobel opkomt, — ze doen 't meisjeshart mee opengaan voor wat zij in den man moet kennen en hoogschatten, en voor wat zij in den eigen man als haar schat moet vinden.

Beider bijzondere natuur als jongens en meisjes komt zoo tot gezonden wasdom. Beider persoonlijk leven wordt zoo verlicht en geoefend met 't oog op 't andere geslacht.

Straks brengt de Heere menigmaal uit den vriendinnenkring der zusters, die edel vrouwelijk persoonlijk zich ontwikkelden, de echte vrouw aan den broeder toe.

En 't leven van den broeder, die voor zijn zuster een eigen persoon en een zegen werd, is vaak mee den Heere dienstbaar, om den eigen man haar toe te voeren, in wien en met wien zij in blijde zelfovergave vindt het ware geluk voor haar hart, een echt gelukkig huwelijk in de vreeze des Heeren.

"Hollandia", No. 1138

24 December 1910

[41] HUWELIJKSONDERWIJS

Niet slechts door het ouderlijk huwelijk en door den omgang met elkaar onder Christelijke opvoeding moeten jongens en meisjes worden ontwikkeld en geleid in den weg, die tot een gelukkig huwelijk voeren kan, maar ze moeten daarvoor ook meer opzettelijk worden onderwezen.

Ze moeten leeren verstaan, dat ze jongens en meisjes zijn. Hun geslacht moeten ze leeren verstaan. Ze moeten de beteekenis van hun geslacht leeren verstaan met het oog op het huwelijk. En ze moeten het huwelijk leeren verstaan, zooals God het heeft ingesteld en verordend, en zooals Hij het huwelijk wil. Ze moeten leeren verstaan, wat het geluk in het huwelijk is naar den wil van God.

Dit opzettelijk onderwijzen is niet gemakkelijk, maar het mag daarom toch niet achterwege blijven.

Het wordt reeds gegeven, indien men jongens en meisjes met woorden van onderwijzing leert, hoe ze elkaar moeten behandelen en hoe ze in onderscheiding van elkaar en voor elkaar moeten leven. Men zegt hun dan ook hun onderscheiden geslacht, al legt men het hun nog niet nader uit.

Toch mag ook die uitlegging niet altijd uitblijven.

School en huis moeten hier reeds samenwerken.

Bij planten en dieren moet van geslacht worden geleerd. En in aansluiting daaraan moet dan worden geleerd, dat God ook de menschen gemaakt heeft mannen en vrouwen; dat Hij ze samen voegt in het huwelijk en zóó de kinderen doet geboren worden; en dat het huwelijk daarom heilig is.

Hoog moet dan voorts in het onderwijs het huwelijk zelf gesteld worden als huwelijk, als de gelukkige eenheid van man en vrouw door de liefde, zonder dat hierbij in bijzonderheden de geslachtelijke eenheid ter sprake gebracht wordt. Het Bijbelsch Onderwijs heeft [42] hier een bepaalde roeping, bij het verhaal van de schepping der vrouw, bij het paradijsverhaal, maar ook bij de verdere verhalen van den Zondvloed, van Izak en Rebekka, en zoo veel meer.

Bepaald ook, de zonde met betrekking tot het huwelijk moet hier tot het bewustzijn der kinderen komen, in verhalen als van Jozef, van Davids val, en andere.

Maar zeer bepaald moet ook den kinderen worden geleerd, hoe het geluk aan het huwelijk hangt; hoe de Heere man en vrouw in het huwelijk wil samengevoegd hebben als twee menschen, die bij elkaar behooren; die ook als personen samen één zijn; en die dan in elkaar zoo'n groot geluk vinden. En hoe een mensch daarom heel ongelukkig kan worden, indien hij niet zóó tot een huwelijk komt, als de Heere dit wil. Het onderwijs in de Bijbelsche Geschiedenis, maar ook in de Geschiedenis in het algemeen, en door goede verhalen, kan hier zeer dienstig zijn, om voor de kinderen verstaanbaar te maken, wat zij in dezen moeten leeren verstaan. Maar de voorschriften, die de Heere voor het Christelijk huwelijk in de Heilige Schrift geeft, en wat Gods Woord in de Spreuken leert, moeten hierbij ook opzettelijk aan de grootere jongens en meisjes worden verklaard en ingeprent.

Jongelui, die als jongens en meisjes rijper beginnen te worden, gaan ter Catechisatie en worden daar in verband met de Wet des Heeren ook in het Christelijk leven onderwezen, bepaald ook over wat op het geslachtelijk leven en op het huwelijk betrekking heeft.

Intusschen zijn de jaren gekomen, waarin vader tegenover den zoon en moeder tegenover de dochter verzekerd moeten zijn, dat deze hun geslachtelijk rijp-worden verstaan. In verband daarmee spreken ouders dan ook vrijmoediger maar rein en taktvol met hun kinderen over het huwelijk, zóó, dat hun zorg voor het

toekomstig geluk hunner kinderen daarbij gaandeweg meer uitkomt. Zij geven hun jongens en meisjes hierbij nu ook lektuur, die hun met het oog op hun toekomstig huwelijksgeluk dienstig kan zijn, goede verhalende lektuur, maar ook leerende lektuur, gelijk b.v. onze stukjes, die kinderen van ± 14 jaar gerust mogen lezen. Maar ze letten er ook vooral steeds op, wat hun kinderen verder lezen, opdat deze niet door verkeerde en slechte lektuur vergiftigd worden.

[43] Indien nu ook de prediking in den Dienst des Woords haar taak getrouw vervult, en geslacht en huwelijk in de preek niet gemist worden, leeft het opkomend leven ook voor het huwelijk hierin mee, En zoo leert de Heere onze zonen en dochteren hun weg.

"Hollandia", No. 1139

31 December 1910

[44] DE RECHTE WEG

Niemand komt tot een gelukkig huwelijk alleen door Christelijke opvoeding en onderwijzing, — hoe noodig deze ook zijn.

't Komt er hier vooral ook op aan, dat onze jongelui zelf tot degelijke persoonlijke ontwikkeling komen. Tot ontwikkeling van hun persoonlijkheid. En daarmee ook tot ontwikkeling van hun gevoel; en van hun oordeel over andere menschen. Ook over het andere geslacht. Ze moeten daartoe ook met het andere geslacht in aanraking komen; er mee leeren omgaan; en er eenigen omgang mee hebben in het Christelijk gezin en in den Christelijken levenskring.

Hiermee zijn ze er zeker nog niet. Bij het rijpen der jonge jaren behooren ze zich ernstig rekenschap te geven van de grondslagen, waarop de eventueele keuze voor hun hart en voor hun geluk steunen moet. En ze behooren hierbij met het oordeel van meer ervarenen, allereerst van hun ouders, te rade te gaan.

We spreken hierover nader.

Thans bepalen we ons tot de verzorging van eigen persoonlijkheid en van 't persoonlijke leven, waaraan voor de hoop op een gelukkig huwelijk zooveel afhangt.

En dan leggen we er hierbij nadruk op, dat wie tot een gelukkig Christelijk huwelijk komen wil, den Heere moet vreezen en zoeken.

Onze jongelingen en meisjes moeten diep bukken voor God. Hij heeft hen gemaakt. Hij heeft hen Zich toegeëigend, en door den heiligen Doop hen als Zijn eigendom geteekend. Hij alleen moet over hen beschikken en beslissen. Ook over hun huwelijk. Het huwelijk moet een daad zijn in de vreeze Gods.

Alleen wie er zóó voor staat, die staat veilig.

O, ook dan nog kunnen we in ons oordeel dwalen. We kunnen ons ook in onze gedachten over iemand, die we meenen, dat God ons aanwijst, vergissen. We kunnen bedrogen worden. We kunnen [45] op allerlei wijze, met de beste bedoelingen, tot een ongelukkig huwelijk komen, en zeer ongelukkig worden.

Toch is er geen andere weg te wijzen, die recht is, dan de vreeze des Heeren.

Hiertoe behoort, dat we getrouw het licht van Gods Woord zoeken, en zoo tot een waarlijk verlicht oordeel zoeken te komen over ons zelf, over de menschen, over de rechte wegen des Heeren. En ook over het huwelijk.

Maar hiertoe behoort ook, dat we in zake het huwelijk allereerst eerbied krijgen voor het verschil der geslachten. En daarmee ook voor ons eigen geslacht. Dat we ons lichaam rein bewaren in de vreeze Gods. Dat we van onzen geest, van onze ziel, weren en keeren alle voorstellingen, die spotten met het geslacht. Die onrein zijn. Die zondige verhoudingen in schoon licht stellen. Die onedele hartstochten verheerlijken en wekken.

Wie hierin niet waakt, die verwoest zijn huwelijksgeluk reeds voordat zelfs de eerste band voor een huwelijk gelegd is. Die verwoest zijn huwelijksgeluk in zichzelf. In zijn eigen lichaam en in zijn eigen ziel. In zijn eigen persoonlijkheid.

Niet genoeg kan hier gewaarschuwd worden tegen verkeerde en slechte boeken, die soms om het letterkundig talent, waarmee ze geschreven zijn, worden geprezen en aangeprezen. En waardoor in stille eenzaamheid, in denken en gevoelen, in waken en droomen, vele zielen en vele lichamen worden verwoest, die rijk konden worden in huwelijksgeluk.

Tot de vreeze Gods behoort hier voorts ook het eerbaar verkeeren met anderen; het heilig houden van den omgang met andere jongelui, bepaald ook met het

andere geslacht.

Zeker, er mag verkeer en samenspreking zijn. Maar nooit ten koste van de heiligheid van het huwelijk. En daarom nooit ten koste van den eerbied voor het geslacht. Een omgang tusschen jongelui, die niet het stempel van eerbied voor het geslacht draagt, is ongodvruchtig, en werkt als een kanker, waardoor de harten en de persoonlijkheden voor het reine edele huwelijksgeluk bedorven worden.

Zeker, er mag gezellig verkeer zijn, ook met het andere geslacht.

[46] Maar dat verkeer mag niet losser zijn. Alle vrijpostigheid in woord en daad, waardoor de eerbied, die daar te vorderen is, ook maar eenigszins beschadigd wordt, is uit den booze, en schendt de persoonlijkheid. Wie over die grenzen heenspeelt, is een overspeler in den dop en komt niet licht ooit tot hoog edel huwelijksgeluk.

De adel der persoonlijkheid brengt juist mee een streng eerbiedigen van het isolement van het geslacht, zoolang elke band ontbreekt, die op eenig woord of eenige daad van liefde of liefdesver-trouwelijkheid recht geeft. Elk meisje, dat zich laat kozen en kussen, zonder dat een aanvankelijke band voor het huwelijk gelegd is, en elke jongeling, die van zulk kozen werk maakt zonder dat de huwelijksbelofte recht geeft, — ze verkorten de eer en den eerbied voor hun eigen geslacht; en ze kunnen later zelfs niet verstaan, veel minder vinden of geven, het rechte gave volle huwelijksgeluk.

Eindelijk behoort tot de vreeze Gods met het oog op het huwelijksgeluk vooral ook het gebed.

Het gebed met het oog op eigen geslacht en toekomstig huwelijk.

Om een goede vrouw te vinden, aan een goeden man toegebracht te worden, om samen verbonden te worden in waarachtig huwelijksgeluk, en om dan ook zelf een goede man, een goede vrouw in het huwelijk te zijn, — daarvoor moet gebeden worden.

Niemand behoeft te weten, dat uw hart hierover tot God bidt en zucht. Maar de Heere mag in dezen de uitgangen uwer ziel kennen. Hem mogen en moeten ze vrijmoedig worden blootgelegd.

En de Heere wil gebeden zijn ook om die besturing en leiding, waardoor jongeling en maagd, man en vrouw, die voor elkaar van den Heere bestemd zijn, elkaar ontmoeten, elkaar verstaan, en met elkaar verbonden worden in die ware liefde, die de rijkdom is van het huwelijksgeluk.

"Hollandia", No. 1142

21 Januari 1911

[47] NIET TE VROEG

Wie zijn geslacht bij het licht van Gods Woord in zijn beteekenis voor het huwelijk begint te verstaan; wie op het huwelijk bij het licht van Gods Woord het rechte gezicht begint te krijgen; wie het andere geslacht aanvankelijk heeft leeren eerbiedigen in den omgang; wie in eigen persoonlijkheid tot ontwikkeling en vorming komt; wie God vreest en een biddend leven leidt; - die heeft daarom nog niet het recht, om door verloving een verbintenis aan te gaan, die tot een huwelijk leiden kan.

De vreeze Gods vordert, dat zulk een verbintenis niet wordt aangegaan, voordat zij op goede gronden aangegaan kan worden.

Onder deze gronden moet allereerst genoemd worden de leeftijd, die tot een goed beoordeelen en overwegen en tot een goede keuze, met het oog ook op de toekomst, eenigermate in staat stelt.

Eerste opkomende indrukken, die aankomende jongelingen en meisjes op elkaar maken, in verband ook met hun eigen ontluikend leven, geven allerminst recht op het leggen van een band, die over heel hun volgend leven en over hun geluk beslist.

Zulke indrukken behoeven veeleer afleiding.

Ze eischen goede wacht van de zijde der ouders.

Een vrije omgang tusschen twee aankomende jongelui, vooral op straten en wegen, behoort door ouders tegengegaan, en, indien noodig, verboden en verhinderd te worden.

Zelden komt daar wat goeds van.

Daar groeit licht wat uit, dat slechts zeer oppervlakkig is en daarom niet duurzaam. Dat de jeugd beschadigt, en banden legt, die later tot boeien kunnen worden.

Jongelui weten dit niet, maar ouders behooren het te weten.

Sommige menschen dweepen met banden tusschen jongelui van de schoolbanken af; of uit de eerste jongens- en meisjesjaren, waarin nog alle levenskennis en menschenkennis ontbreekt.

[48] Sommige ouders, vooral ook moeders, moedigen heimelijk of openlijk zulke banden aan, plagen er mee, of doen met innerlijk behagen een oogje dicht.

Dit is zeer verkeerd.

Het huwelijk moet naar Gods bestel een band leggen tusschen twee persoonlijkheden, die elkaar vreemd waren; die elk in hun eigenheid zich hebben ontwikkeld en zich aanvankelijk bewust geworden zijn; en die, door God op elkaar aangelegd, door Zijn hand elkaar toegevoerd worden en elkaar dan ontdekken als helft en wederhelft.

In verband hiermee wordt de rechte huwelijksband gelegd tusschen tweeërlei bloed, dat vreemd aan elkaar is. Niet in dezelfde familie, maar uit onderscheiden familie. Niet tusschen neefjes en nichtjes.

Maar in den regel ook niet tusschen vriendjes en vriendinnetjes uit de jeugd.

Gewoonlijk niet tusschen wat zoo vanzelf naast of tegenover elkaar woont.

En in den regel niet in den kring, waarin een jongeling en een meisje hun eerste indrukken krijgen van het andere geslacht.

Aan dat andere geslacht moeten ze, bij het ontwaken van hun gevoel daarvoor,

juist eerst wennen, en eenigermate over hun eersten indruk heen komen, eer ze uit hun oogen kunnen zien.

Ze moeten eerst wat ouder worden en wat verder in het leven zijn.

Ze moeten eerst wat meer menschen kennen. En wat meer met het andere geslacht omgang krijgen, in goede levenskringen, en binnen de grenzen van dat gemeenschappelijke verkeer, dat het meer afgezonderde persoonlijke verkeer juist buitensluit.

De eerste indruk van het andere geslacht zegt voor een toekomstig geluk in een huwelijk zoo goed als niets.

Het huwelijk kan niet bestaan zonder persoonlijke trouw. Het vordert daarom juist een sterk persoonlijken band, in onderscheiding van het meer algemeene gevoel voor het andere geslacht; en als beveiliging daartegen.

Pas door het ontmoeten en kennen van meerdere en onderscheiden [49] meisjes kan een jongeling tot onderscheiden van het persoonlijke in het meisje komen. Dan pas gaat de persoonlijkheid in het meisje, in verband met haar sekse, maar ook in onderscheiding van andere meisjes, hem toespreken.

Eerst moet het ontluikende leven van den jongeling tegenover het andere geslacht eenigermate op zijn gemak en tot rust komen, om te kunnen onderscheiden en waardeeren de persoonlijkheid in het meisje; om zoo waarlijk niet slechts gevoelig aangedaan te worden door het vrouwelijk geslacht, maar om de persoonlijkheid van het meisje te kunnen liefhebben met die eenige liefde, die in het huwelijk rijk maakt.

Geen ongelukkig gezicht van een aankomend jongeling en geen pruilend ongelukkig-zijn van een ontwakend meisje mogen daarom goede ouders weerhouden, om persoonlijken omgang en verkeer, die blijkbaar opzettelijk gezocht worden, en die nog onbewuste levens op onvoldoenden grond als vanzelf aan elkaar zouden verbinden te verbieden.

Het jonge leven, dat zijn eerste zakgeld heeft, loopt gevaar om het bij den eersten den besten winkel uit te geven; het moet leeren het geld in den zak te houden.

Zoo loopt ook het jonge hart gevaar, zich aan het eerste oog, dat van welgevallen spreekt, en voor het eerste woord, dat dit hart zoekt, te geven. En dit is een zeer groot gevaar, een gevaar van een groot ongeluk. De jongeling en het meisje moeten juist leeren, hun hart te bewaren, totdat de rechte tijd om het te geven, naar den wil van God, en tot hun geluk gekomen is.

Totdat het hart zich weet te geven voor heel het leven, met een keuze, die nooit berouwen zal.

"Hollandia", No. 1143

28 Januari 1911

[50] AAN EEN JONGEN FRIES (I).

Eer ik mijn stukjes over 't huwelijk vervolg, wil ik uw brief van 24 Januari eens beantwoorden.

Dat ik dit zonder nader opschrift en zonder onderschrift doe, en openlijk in Hollandia, vindt gij wel goed. Gij schrijft toch, dat gij voorzitter zijt eener Geref. Jongelingsvereeniging, en dat velen met u hetzelfde licht behoeven; uw schrijven en ook mijn antwoord geldt daarom ook hun. En ik weet, dat ook voor velen in andere provinciën het licht, dat gij vraagt, lang niet overbodig, ja in zekeren zin nog meer noodig is. Behalve de jongelingen, zullen nu ook wel de meisjes uit alle provinciën mijn antwoord lezen. Die toch lezen Hollandia druk. Ik hoor dit van alle kanten. Vooral sedert ik over het huwelijk schrijf. Nu, ik ben op die lezeressen ook zeer gesteld. En 'k heb in de zaak, waarover gij schrijft, geen geheimen voor haar.

Heel uw brief zal ik hier maar niet afschrijven. Dan wordt ook mijn antwoord veel te lang. En mijn lezers en lezeressen houden niet van heel lange brieven, ten minste niet als ze van mij komen. Daar kunnen ze ook wel gelijk in hebben. En ik houd mijn waar graag op prijs.

Dankbaar ben ik voor wat gij schrijft over het genot, waarmee ook gij op uw Friesche dorp met uw huisgenooten Hollandia leest, sinds uw vader er zich op abonneerde.

Maar nu zit ge zoo met Hollandia in de war, hè? Om dat stukje "De rechte weg" in No. 1142.

Uit dat stukje haalt gij in uw brief de woorden aan: "Elk meisje, dat zich laat kussen en kozen, zonder dat een aanvankelijke band voor het huwelijk gelegd is, en elke jongeling, die van zulk kozen werk maakt, zonder dat de huwelijksbelofte recht geeft, — ze [51] verkorten de eer en den eerbied voor hun geslacht, en ze kunnen later zelfs niet verstaan, veel minder vinden of geven, het rechte, gave, volle huwelijksgeluk". Die woorden hebben u onthutst. Gij ziet er ook een veroordeeling in van de gewoonte, die in uw provincie heerscht, en die ook door Gereformeerde jongelingen en meisjes gevolgd wordt.

Die gewoonte beschrijft gij zelf op deze wijze: "Met 18 of 19 jaar begint men te vrijen, maar men verlooft zich zelden vóór het 22ste of 23ste levensjaar; dat is dus een tusschentijd van 4 jaar van kozen en kussen, zonder de trouwbelofte." En gij voegt daar bij: "Wanneer ik Holla ndia goed begrijp, dan wordt daar kort en goed gezegd, dat ieder jongeling of jongedochter, die koost en kust, of het zich laat doen, voordat vastgesteld is, dat ze elkaar zullen trouwen, nooit kan komen tot het ware huwelijksgeluk. Dit is voor u met het oog op het "vrijen", zooals gij het ook zelf gewoon zijt, "zoo duister als de nacht".

Blij ben ik met uw mededeeling, dat er in uw Jongelingsvereeniging ook wel eens over gesproken wordt, maar zonder dat het tot een resultaat komt. En blij ook, dat gij de hoop uitspreekt, dat ik u "uit de misère" helpen zal.

'k Hoop dit van harte met u mee.

Maar laat ik u nu eens vooruit zeggen, dat die hoop ijdel zal zijn, indien gij niet durft willen, wat voor uw overtuiging waar is en recht en goed. En indien gij, wat naar uw overtuiging recht en goed is, niet durft doen, omdat anderen het nalaten.

Ik houd veel van de Friezen. Dit is bij mij al een oude liefde, die nooit roesten zal. Ik vind de Friezen nuchtere, eerlijke, dappere, trouwe menschen, de mannen en de vrouwen, de jongelingen en de meisjes. Ze hebben in doorsnee goed verstand, en een hart, waarop men aan kan.

Maar de beste Friezen zijn wel wat vóór-alles-Friesch, terwijl ze vóór-alles-

mensch en vóór-alles-Christen behooren te zijn. Daardoor staan ze vaak te stijf op wat Friesch is of Friesch-gebruik, al is 't ook niet goed, of al was 't beter anders.

't Geldt bij de Friezen haast als een zonde, van 't Friesche af te gaan, al gaat ook 't Friesche af van wat hooger, beter, edeler [52] menschelijk is; ja al gaat 't Friesche af van wat Christelijk is; al gaat 't af van Gods Woord.

Wie als Fries van 't Friesche afwijkt, die komt onder Friezen eenigermate in den ban, als een ontrouwe. Als Fries voelt een Fries zich haast verplicht, gelijk wijlen Radbout tot zijn vaderen, tot 't Friesche terug te keeren, zelfs al bevlekt het zijn geweten.

Daarbij komt, dat 't voor de Friezen een hard stuk is, zich door een Hollander te laten gezeggen. En al heb ik nog zoo veel op met de Friezen, ik ben een echte Hollander, hoor!

"Pracht-Friezen vind ik ze daarom, die Hollandia lezen". Er zijn er heel wat. En 'k hoop van harte, ook voor de Friezen zelf, dat er nog veel meer komen. Maar als Hollandia wat tegen sommige Friesche gebruiken gaat zeggen, houd ik mijn hart vast, dat 't in Friesland in den ban gaat. Want Hollandia, dat weet ge al wel, windt er geen doekjes om, maar 't zegt ronduit en rechtuit, wat 't bedoelt.

Nu weet ik heel goed, dat sommige Hollanders, Gelderschen en Zeeuwen er ook wel wat en heel wat van hebben, om hun provincialisme 't allerhoogste te achten, ja hun stad of dorp, en hun eigen familie, en ten slotte zichzelf, — vooral wanneer ze zoo goed als nooit buiten hun grenzen of onder de menschen komen. Dit is ook niets bijzonders voor een provincie; 't is het gewone menschelijk zelfbehagen.

Maar over 't algemeen zitten we hier in Holland toch niet zoo opgesloten in onszelf. We hebben heusch in toenemend aantal meer met 't menschelijke op dan met 't aparte Hollandsche. We gevoelen meer onze eeuw, die ons met recht oproept, dat we allereerst mensch moeten zijn, en dat we pas daarna in eere mogen houden, wat ons bijzonder eigen is, mits het ons mensch-zijn niet krenkt of onteert. Zoo staat hier ook voor de Christenen en voor de Gereformeerden bij toeneming het Christelijke en het Gereformeerde boven het provinciale.

Maar daarom ook moet ge Hollandia er niet minachtend op aankijken, als ik, met al mijn eerlijke Hollandsche Christelijke menschelijke waardeering en vereering der Friezen, ronduit zeg, hoe ik over het door u genoemde Friesche gebruik denk.

[53] Ik vind dit gebruik beneden de waardigheid der Friezen.

Ik reken dit gebruik beneden de waardigheid der Friezen, die 't echte en edele menschelijke gevoel weten te gevoelen, ja fijn weten te gevoelen.

Ik reken dit gebruik beneden de waardigheid der Friezen, wier eerlijk hart vrijuit spreekt voor het getuigenis onzer eeuw, dat voor vrijmaking van 't menschelijke uit starre gewoonten en verouderde vormen roept.

Ik reken dit gebruik beneden de waardigheid der Friezen, die voor 't recht en de eere der vrouw niet minder dan voor 't recht en de eer van den man gevoelen.

Ik reken dit gebruik beneden de waardigheid der Friezen, die uit respekt voor 't menschelijke meer democratisch gevoelen dan eenig provincievolk.

Ik reken dit gebruik beneden de waardigheid der Friezen, die ook hun eere als Christenen daarin stellen, dat ze alleen knielen voor God, en diep bukken voor Zijn Woord.

In Friesland wonende, heb ik altoos gevoeld, dat de Friesche meisjes in de eere, die haar toekwam, tekort kwamen, door het gebruik in den omgang tusschen jongelingen en meisjes, dat gehandhaafd wordt zelfs door Christenen, ja door

Christenouders.

Ik heb die meisjes vele malen ernstig geraden, dit gebruik af te wijzen, zelfs al zouden ze daardoor ongetrouwd blijven.

Maar den jongelingen heb ik altijd gezegd en zeg ik ook nu: *gij* zijt de oorzaak van dezen smaad, en gij zijt de verantwoordelijken, om dezen smaad weg te nemen.

Durft dit te erkennen. Durft het te willen. En durft het te doen.

Dan betoont gij u Friezen met eere. En dan verhoogt gij uw Friesche volk in zijn meisjes en in zijn jongelingen, in zijn mensch-zijn, in zijn eer, in zijn ware edele zelfrespekt, en in zijn geluk.

Dit werd nu toch een langer brief dan ik schrijven wou. En 't is nog amper de helft. Maar wat ik schreef moest me eerst van 't hart.

't Volgende valt u dan misschien nog mee.

"Hollandia", No. 1144

4 Februari 1911

[54] AAN EEN JONGEN FRIES (II).

Wat ik in No. 1142 van Hollandia schreef over de oneer, die aangedaan wordt aan het geslacht en over het verwoesten van het ware huwelijks- en levensgeluk door het kozen en kussen van jongelingen en meisjes, zonder dat hun harten zich in persoonlijke liefde voor elkaar ontsloten en hun handen ineengelegd werden met aanvankelijke belofte voor een toekomstig huwelijk, — dat schreef ik niet alleen met het oog op de jonge Friezen en Friezinnen. Ja, ik dacht daarbij zelfs niet in de eerste plaats aan hen.

Misschien lucht dit u en uw mede-Friezen wat op.

Toch schrijf ik dit nu niet, om u uit den greep van mijn woord los te maken. Maar veelmeer, omdat ik het niet zou kunnen uitstaan, dat mijn jonge Hollanders, die over mijn eersten brief aan u al in de handen klapten, zich farizeeuwsch tegenover mijn jonge Friezen en Friezinnen zouden verheffen.

Ook in Holland toch, zoo goed als in Zeeland, Gelderland en Friesland, knagen de wormen ter dege aan het gezonde leven. En ook hier wordt het bedoelde kwaad wel vergoelijkt, — al wordt het lang niet zoo algemeen vergoelijkt als in Friesland, maar veel meer afgekeurd en bestreden.

Het kwaad heeft hier een anderen vorm. En al is het kwaad in dien vorm hier verre van algemeen, die vorm van het Hollandsche kwaad staat voor mij eerder nog beneden dan boven den vorm van 't Friesche.

Jonge meisjes aan te halen en te kussen, waar ze de gelegenheid hiervoor kunnen vinden, en haar te bewegen den kus ook weer te geven, daar zien in Holland vele jongelingen geen been in, ook al gevoelen ze op die meisjes geenerlei persoonlijke betrekking, ja al begeeren zij ook zulk een betrekking in het geheel niet. Ieder meisje, [55] dat er wat aardig uitziet, is hun goed voor dit willekeurig aanhalen. De afwisseling versmaden ze daarbij allerminst.

En er zijn meisjes, die over haar ontwakend vrouwelijk eergevoel in dezen heen komen, zich dit aanhalen laten welgevallen, het zelfs min of meer zoeken, en ook van de afwisseling niet afkeerig zijn.

In sommige volkskringen zijn zelfs straten en wegen voor dergelijke ontmoetingen en voor zulk een omgang tusschen jongelingen en meisjes welkom, en die straten en wegen worden er wel voor gezocht.

Er zijn niet alleen jongelingen, die daarvoor uitgaan, maar er zijn zelfs meisjes, die daarvoor uitgaan.

Er worden wel afspraken voor gemaakt, en er worden zelfs clubjes voor gevormd.

En als de schaamte nog wat verder afslijt, verhalen vrienden aan hun vrienden en vriendinnen aan "haar vriendinnen, wat ze in dezen beleven en doormaken.

Ja, ze roemen er wel in bij het verhalen van hun geheimen; of ze groeien er heimelijk bij in de ijdelheid en in de zinlijkheid van hun hart.

Nu schuilt dit Hollandsche kwaad niet het minst in de minder beschaafde volkskringen in steden en dorpen, maar het is aan de meer beschaafden ook volstrekt niet vreemd. Ja hooger staanden op de maatschappelijke ladder zijn er vaak niet afkeerig van, eenvoudige meisjes op die wijze in hun strikken te vangen en aan hun willekeur op te offeren.

Wel veroordeelen de edeler Hollandsche zeden, vooral in Christelijke en allermeest in Gereformeerde Hollandsche kringen, zulk een omgang tusschen jongelingen en meisjes, maar al mag de grovere vorm geminacht worden, het kwaad zelf, zij het meer verheimelijkt en in bescheidener mate, is toch ook in die betere kringen niet absoluut veroordeeld, en het knaagt op allerlei wijze aan het

ware trouwe leven.

Ook een vorm van dit kwaad is, dat jongelingen indruk zoeken te maken op allerlei meisjes, die ze aantrekkelijk achten, haar het hof maken, gunsten van haar zoeken, zich zooveel mogelijk [56] vrijheden tegenover haar veroorloven, haar het hoofd op hol brengen, of haar gewennen aan vertrouwelijkheden, die de grens tusschen de geslachten in woord en blik, in aandoening en blos, overschrijden, — zonder dat tegenover eenig meisje ook maar eenig bedoelen of verlangen bestaat, om tot een persoonlijke betrekking met haar te komen, die op wederkeerige persoonlijke liefde gegrond is en die wederkeerig persoonlijk geluk bedoelt, zooals dit in den persoonlijken echtelijken band en in de vertrouwelijke liefde, die op dien band hope geeft, alleen gevonden wordt.

Aan de andere zijde neemt hier de zonde der meisjes wel den vorm aan, dat ze vele oogen tot zich zoeken te trekken, meerdere jongelingen haar omgang doen zoeken, hen voor zich in gloed en vlam willen zien komen, om haar gunst hen laten dingen, onder de macht harer bekoring of van haar wil en gril, ja van haar zinnelijke heerschappij hen zoeken te grijpen, — zonder dat haar vrouwelijk hart voor één van hen in aanvankelijke edele persoonlijke genegenheid of liefde ontsloten is.

Trouwens, dit alles is met de liefde onvereenigbaar; het is er mee in onverzoenlijken strijd.

Dit alles is een ijdel of zinnelijk zondig spel der geslachten, dat op den weg van ontucht, hoererij en overspel ligt. Dit alles is vreemd aan den weg, die tot het ware huwelijksgeluk leidt.

Het krenkt en knakt het huwelijksgeluk juist in zijn zedelijken grondslag en in zijn diepsten wortel.

Het morst met het zelfrespekt, dat jongelingen en meisjes, die zich in hun eigen geslacht gaan gevoelen, behooren te hebben. Dit zelfrespekt behooren zij ieder voor zich als een albasten flesch met kostelijken nardus te bewaren, totdat ze hart en leven met hun geslacht en daarom met hun vertrouwelijkheid en met de betooning hunner liefde in den schroom der kuischheid vrijmoedig mogen schenken aan de uitverkorene en van God hun toegebrachte voor het echte edele reine huwelijk.

Dit ijdele spel der geslachten morst met het zelfrespekt, dat ieder, die eigen geslacht respekteert, voor het andere geslacht behoort te koesteren en ook koestert. Door dit respekt voor het andere geslacht zal ieder, die dit respekt kent, van dat andere geslacht [57] vreemd blijven totdat het Gode belieft, in volle bewustheid van persoonlijke liefde dien persoonlijken band met het andere geslacht in zijn eigen hart te leggen, die onder het heilig recht van het huwelijk naar den goddelijken wil staat, en die geen oneere maar eere met vrede, blijdschap en geluk brengt.

Uit de scharrelarijen in het veroordeelde geslachtelijk spel worden wel verlovingen en huwelijken geboren, maar die missen dan den zedelijken grondslag, die voor het huwelijksgeluk, voor de ware volle diepe persoonlijke huwelijksliefde en voor de edele huwelijkstrouw noodig is. Beide partijen kennen elkaar dan toch, als personen, die van familiariteiten en van een zeker zich geven niet afkeerig waren, zonder dat de zedelijke grondslag voor zulk een vertrouwelijkheid bestond. De diepste achting voor elkaar missen ze, gelijk ze de diepste achting voor zichzelf missen. Ze weten ook, dat anderen met de vertrouwelijkheden der uitverkorene niet onbekend zijn en er niet vreemd aan bleven. En waar dan nochtans, voor zooveel dit mogelijk is, in de nadere verbintenis persoonlijke liefde opkomt, in het gunstigste geval bij beide partijen, daar wordt het verledene voor beiden een oorzaak van droefheid en rouw, die met bittere tranen beschreid kan worden; die veel en lang, zeer veel en zeer lang

kwaad kan doen; en die nimmer geheel weg te nemen is.

Ware, echte, persoonlijke liefde wil zich in het huwelijk geven geheel en onverdeeld, en ze wil daarom ook het eigen geslacht geven geheel gaaf en ongeschonden. Maar ze wil zóó ook ontvangen. Geen aangebroken flesch, waar de zalf uit weggemorst is, wil ze geven of ontvangen. Geen "afgelikte boterham" wil ze genieten, of te genieten geven, — zooals de volksmond het hier in Holland, juist gevoeld, zegt. Neen, maar ze wil gaaf en vol aan de ééne uitverkorene geven en van den éénen uitverkorene ontvangen, wat slechts aan één moet toebehooren en wat daarom met het volle vrijgehouden hart ook slechts aan één toekomt, geheel en ongeschonden.

Daarom is ware persoonlijke huwelijksliefde in goeden edelen zin jaloersch, ijverzuchtig, in haar geven, maar ook in haar vragen. Ze wil dit zijn, en ze mag dit zijn. Ze moet het zijn. Het is haar eere, [58] het te zijn. Ze wil zich geheel kwijt raken, en ze wil geheel bezitten. En al wat tot haar recht behoort, voor zooveel anderen er zich naar uitstrekken of uitgestrekt hebben, voor zooveel het aan anderen gegeven is of voor anderen ten spel, tot vermaak of tot zinnelijke voldoening gestrekt heeft, schrijnt haar, krenkt haar, en knakt haar.

Zeker, er is ook een kus in den familiekring, maar ieder weet wel, en niemand zal het loochenen, dat het kussen en kozen, waarover ik hier spreek, behoort tot de zinnelijke aanraking der geslachten. Waar eenmaal liefde recht geeft, zou niemand zulk een omgang met het andere geslacht kunnen dragen of dulden. Elks gevoel zegt daarmee, dat zulk een omgang behoort tot het domein der liefde, die echte trouw in het echte huwelijk bedoelt.

Daarom, schande over de jongelingen en over de meisjes, die hun eigen schat niet zelf in eere houden, ongerept en gaaf, voor de ééne uitverkorene; of die het andere geslacht verleiden of bewegen, om met eigen eere te morsen.

En eere voor de jongelingen en voor de meisjes, die eiken kus en alle liefkozing inhouden en weigeren, totdat het hart gesproken heeft en over en weer de hand gegeven is tot echte liefde en trouw.

Hiermee heb ik nu aan u, mijn Fries geschreven over mijn Hollanders. De Friezen en Friezinnen mogen nu lezen, wat ik over en voor mijn Hollanders zeg, gelijk mijn Hollanders lazen en lezen zullen, wat ik voor mijn Friezen en Friezinnen geschreven heb en schrijven zal.

Met één ding vlei ik mij echter, namelijk dat mijn Friezen en Friezinnen om het thans geschrevene niet farizeeuwsch hun hoofd boven mijn Hollanders zullen uitsteken. Ze zullen in het gezegde al wel het één en ander vinden, dat aan hun adres is, en dat hun Friesch gebruik in wat mijn jongen Fries hun "vrijen" noemt, veroordeelt.

Laten ze stil en zedig het schoentje, dat hun past, aantrekken.

Van u, mijn jonge Fries! hoop ik dit althans.

Over uw Friesch gebruik schrijf ik nu nog een laatsten brief, terwijl ik ook verder tot uw dienst blijf en tot dienst van al mijn Friezen en Friezinnen.

[59] Een enkele Friezinne protesteerde bij me, dat het door mijn Fries genoemde Friesch gebruik niet door alle Friezen en Friezinnen gevolgd wordt. Zoo'n protest doet mijn hart goed, ook om de eer der Friezinnen.

Nu ik weet ook zelf bij ondervinding dat er uitzonderingen zijn. Maar ik weet ook, dat, althans buiten de steden, die uitzonderingen niet vele zijn, maar zeer, zeer weinige.

En nu wou ik wel, dat ik *alle* Gereformeerde Friezinnen protesteerende tegen mij kreeg.

Helaas voor haar! dat protest zal niet komen.

Daar hebben de jonge Gereformeerde Friezen wel voor gezorgd.

Laten *zij* ook zorgen, dat welhaast alle Gereformeerde Friezinnen haar kopjes fier kunnen opsteken en zeggen: "ons geldt de aanklacht niet! wij geven onzen kus alleen aan hem, die ons hart en hand vraagt, en wien we hart en hand in welbewuste liefde en trouw geven voor het echte huwelijk!"

"Hollandia", No. 1145

11 Februari 1911

[60] AAN EEN JONGEN FRIES (III - Slot).

Na het lezen van mijn vorigen brief zal voor u niet duister meer zijn, wat ik tegen uw Friesch gebruik heb.

Gij, jonge Friezen, laat de jonge Friezinnetjes op straten en wegen over het algemeen met rust. Zelfs het meisje, met wie ge omgang zoekt of hebt, spreekt ge op den weg en in tegenwoordigheid van anderen nergens aan; ge neemt publiek zoo goed als geen notitie van haar.

Een meisje van uw leeftijd, aan wie gij om een of andere reden eenige voorkeur geeft, gaat ge op een avond, gewoonlijk Zondags, opzoeken in de woning harer ouders, of bij de menschen, bij wie zij inwonende of dienstbaar is.

Ook dan bemoeit ge u in den huiselijken kring met het bedoelde meisje zoo goed als niet.

Wanneer het gezin ter ruste gaat, blijft gij, en zondert u met het bedoelde meisje af. En ge blijft met haar alleen tot over het middernachtelijk uur, ja vaak tot den morgen.

Dit is uw Friesch gebruik, dat gij "vrijen" noemt.

Ik weet zeer wel, dat er Friesche jongelingen en meisjes zijn, die daarbij niet ergerlijk met elkaar verkeeren.

Ik weet, dat noodzakelijke huwelijken bij u uitzondering zijn en een diepe smaad gerekend worden van Friesche zeden.

Ik weet, dat er wel goede gesprekken worden gevoerd tusschen jongeling en meisje, die zóó nachtelijk samen zijn. Dat ze elkaar wel voor het kwade waarschuwen en tot het goede opwekken. En dat ze ook wel samen bidden.

Toch is dit uw "vrijen". Het kussen en kozen is daarbij allerminst buitengesloten. En dat daarbij de nachtelijke sluier van [61] Friesland in de eenzaamheid veel bedekt, dat het daglicht niet zien mag, zal wel niemand in het Friesche land tegenspreken.

Het is voor alle Christelijk oordeel en gevoel onverklaarbaar, hoe gij Friezen en Friezinnen, zelfs in Christelijke en in Gereformeerde kringen, zulk gebruik kunt laten bestaan, ja zelfs er voor durft pleiten.

Een meisje te bewegen, zoo in nachtelijke eenzaamheid zich in vertrouwelij ken omgang te begeven met een jongeling, die komt "vrijen", — neen, dat is niet fijn gevoelen voor haar eer.

Het is, niet slechts voor het menschelijk eergevoel, maar vooral ook voor het Christelijk geweten minstens een spelen met vuur.

Het is een spel, dat ernstig dreigt te beschadigen den schat, dien ieder jong mensch, jongeling en meisje, op grooten prijs moet stellen, en dien ze gaaf en rein moeten bewaren voor de echte liefde en trouw in het huwelijk.

Nog eens, ik weet zeer wel, dat er groot verschil is tusschen jongelui in dezen omgang, maar dit landsgebruik zelf moet als oneerbaar veroordeeld worden.

Christelijke, Gereformeerde zeden vorderen met grooten ernst een geheel anderen vorm van omgang. En het behoort stellig mee tot de taak onzer Gereformeerde Jongelingsvereenigingen, hier een gebruik naar Christelijke, naar meer eerbare zeden, voor te staan en te bevorderen.

Hiermee is mijne eerste groote grief tegen uw Friesch gebruik zoo sober mogelijk genoemd.

Mijn tweede grief is evenzeer ernstig.

Ik weet zeer wel, dat uw Friesche zeden een zekere verantwoordelijkheid vorderen bij jongeling en meisje met het oog op de besproken bezoeken.

Geen eerbare Fries zal dan ook in dezelfde periode meer dan één meisje bezoeken; en geen eerbare Friezin zal in dezelfde periode meer dan één jongeling ontvangen.

Ook wordt het recht van het meisje geëerbiedigd, om het bezoek van een jongeling af te wijzen.

Maar overigens achten, ook naar uw eigen verklaring, de jonge [62] Friezen, die op de beschreven wijze een meisje bezoeken, zich niet aan haar gebonden.

Zij kunnen spoediger of minder spoedig terugkeeren bij het meisje, dat ze bezochten.

Ze kunnen die bezoeken jarenlang volhouden, zoolang ze niet afgewezen worden.

Maar ze achten zich niet tot terugkeeren verplicht of gebonden.

Ze kunnen geheel willekeurig hun bezoeken staken, zelfs zonder meer iets van zich te laten hooren. Ze zijn daarin geheel vrij.

En dan kunnen ze, zoo spoedig het hun belieft, weer een ander meisje bezoeken, éénmaal of meermalen.

Zoo kunnen ze met een reeks van meisjes omgang hebben, eer ze zich tot een huwelijk verloven, of zelfs over een huwelijk spreken.

Evenzeer kan de jonge Friezinne zonder opgaaf van redenen weigeren een jongeling weer te ontvangen, en spoedig daarop kan ze een ander ontvangen, of nog vele volgelingen.

Het Friesch gevoel spreekt over een en ander zeker wel niet gunstig, maar toch maakt het Friesche oordeel aan zulke oneerbare verhoudingen en wijze van handelen geen einde. Het Friesch gebruik laat deze verhoudingen en handelwijzen toe. Dat is de Friesche vrijheid in dezen.

Ook hier moet ik verklaren, dat tal van Friezen en Friezinnen tot een huwelijk gekomen zijn en komen met de eerste en éénige, met wie ze zoo omgang gehad hebben. Ze hadden elkaar inderdaad persoonlijk lief, eer ze elkaar in dien omgang vonden. Ze zijn dan ook oprecht gelukkig, en ze zullen hiervoor heel hun leven dankbaar zijn. Het huwelijk stond ook in hun hart vast, zoolang ze elkaar bezochten en ontvingen. En het heeft tusschen hen ook niet lang geduurd, eer ze zich tegenover elkaar verklaard hebben, al spraken ze hierover niet met anderen, zelfs niet met hun ouders.

Doch dit is een gelukkige inconsequentie van uw Friesch gebruik. Hier hebben hart en karakter overwonnen, ondanks de min eerbare Friesche zede.

Het Friesche gebruik stelt echter het "vrijen" vrij. Er behoeft geen band in hart en woord aan vooraf te gaan.

[63] Tegen die vrijheid nu protesteer ik ernstig als mensch, als Christen, als Gereformeerde.

Hiermee toch wordt een zekere vrijheid in persoonlijken omgang, een liefkozing tusschen de geslachten gegeven en gevorderd, afgescheiden van den huwelijksband.

Die vrijheid morst, gelijk ik de vorige week schreef, met den kostelijken nardus, waarop alleen het hart, de liefde, de trouw, de heilige echt, en daarom de aanvankelijke band der verloving recht schenken, recht om te vragen, maar ook recht om te geven.

Het is jammer, zeer jammer, van zooveel degelijke jonge Friezen en Friezinnen,

die op deze wijze ernstig beschadigd worden of dreigen beschadigd te worden met het oog op den kostelijken schat, die in hart en geslacht, in eer en gaafheid, heilig bewaard, en die alleen gevraagd en gegeven mag en moet worden met het oog op het echte huwelijk.

Na al wat ik dienaangaande opmerkte, behoef ik u hier thans niet meer van te zeggen.

Van heeler harte hoop ik, dat de Gereformeerde jonge Friezen kloek en eendrachtig hun mooie Friesche leven zullen verhoogen, door met deze oneerbare Friesche zede te breken.

Dat gij in den huiselijken kring een bezoek brengt, in hope daardoor het meisje, dat u aantrekt, huiselijk te leeren kennen, is uw recht.

Het volle licht mag en moet daar op vallen. Kunt gij in hef! daglicht ook een persoonlijk gesprek met haar hebben, niets is er tegen.

Zóó moet uw hart en het hare echter tot beslissing komen. En zijt ge voor God en voor uw hart op goede gronden zeker van uw keuze, van uw liefde, zijt ge zeker ook van het goedvinden uwer ouders, vraag dan vrijmoedig om hart en hand uwer uitverkorene tot verloving voor een toekomstig huwelijk.

Eerst als die band u is toegestaan, hebt ge recht op den kus met eere.

Ook dan echter blijve uw omgang in den familiekring. En openlijk ook gaat gij dan samen om.

[64] De verloving toch is eene eere, die verloofden elkaar ook publiek moeten geven.

Zeker, ook zulk een verloving kan op goede gronden verbroken worden, en verbroken moeten worden.

Ik schrijf daarover later.

Verbreking van verloving blijft echter altoos een zeer te betreuren ongeluk, dat niemand gering moge rekenen.

Maar daarom ook mag wel geen band tusschen een jongeling en een meisje gelegd worden zonder volle overtuiging van liefde, zonder de volle eerlijke uitspraak van het hart, en zonder die goede en degelijke gronden, die aan een jongeling en een meisje voor God en voor de menschen, en niet het minst voor elkaar, recht geven op den eersten kus der liefde en der trouw.

Gegroet, mijn jonge Fries!

"Hollandia", No. 1146

18 Februari 1911

[65] VERLOVINGSVOORWAARDEN

Onze artikelen over verloving en huwelijk moesten eenige weken lang achterstaan; thans kunnen we ze weer meer geregeld vervolgen.

Wij vertrouwen, dat voor onze lezers en lezeressen niet duister bleef, wat eigenlijk het huwelijk tusschen man en vrouw is; waarin het huwelijksgeluk bestaat; en ook, wat daarom voor verloving tot een gelukkig huwelijk noodig is.

Wij kunnen nu verder spreken over den band, die door verloving en huwelijk gelegd wordt, — en over de verbreking van dien band.

Overeenkomstig het wezen en het karakter van het huwelijk komt de verloving allereerst voor rekening en verantwoordelijkheid van hem, die in het huwelijk hoofd der vrouw en hoofd des gezins worden zal.

Op hem rust daarom ook allereerst de verantwoordelijkheid, om te overwegen, of de gronden voor een gelukkig huwelijk aanwezig zijn en of dus door hem een poging mag worden gedaan, om tot verloving te komen. En van hem behoort de eerste daad uit te gaan, die tot verloving leiden kan.

Vóór alles moet hij, die zich verloven wil, zich voor eigen hart en geweten, bij het licht van Gods Woord en voor Gods aangezicht rekenschap geven, of de voorwaarden voor een gelukkig huwelijk tusschen hem en haar, naar wie zijn hart heentrekt, bestaan.

De eerste voorwaarde is hier het natuurlijk zedelijk welgevallen der liefde, die in zijn hart moet ontwaakt zijn. Hij heeft echter daarbij te waken tegen misleiding, opdat hij niet in een strik valle. Door ontmoeting en omgang, door goed zijn oogen en ooren te gebruiken, heeft hij zich te verzekeren van de vrouwelijke deugden van hart, karakter en zeden in haar, naar wie zijn liefde uitgaat. De meerdere of mindere adel van haar doen en laten tegenover anderen kan hem zeggen, wat ook hijzelf van haar te wachten heeft.

Alleen zij, die waarlijk een goede dochter is voor haar ouders, een goede zuster voor haar broers en zusters, en een goed meisje in [66] heel haar levenskring, kan ook een goede vrouw en een goede moeder worden. Wie zich aan dezen regel niet stoort, en toch maar verloving en huwelijk zoekt, met overreding van zijn eigen hart, dat zijn liefde vrouwelijke deugden in een meisje zal te voorschijn roepen, die niemand bij haar gewaar werd, — zoo iemand haalt het Trojaansche paard in met afbreking van zijn eigen muren, en hij heeft kans, dat hij daarmee den duivel in huis haalt in de armen van zijn liefde. Zulk een liefde moet dan, tenzij God een wonder doet, noodzakelijk op bittere teleurstelling uitloopen en in diepe krenking en smart eindelijk versterven en ondergaan. Ja, zulk een liefde, als is ze oprecht, kan veranderen in den diepsten afkeer der ziel, na ervaring van het bitterste leed. Niemand kan duurzaam karakterloosheid, ondeugd en laagheid beminnen; al wat in een mensch eerbaar is, *moet* daarvan een afschuw hebben.

Maar behalve de natuurlijke-zedelijke vrouwelijke deugden, die een man in zijn aanstaande vrouw behoeft, behoort een Christen ook verzekerd te zijn van overeenstemming in de vreeze Gods, in het geloof, en in de Kerk des Heeren, tusschen hem en haar, met wie hij zich in den echt verbinden en met wie hij zich daarom met het oog op den echt verloven wil. En hij behoort verzekerd te zijn, dat tusschen hem en haar ook een zoodanige overeenstemming van persoonlijkheid, van geestelijken zin en smaak bestaat, waardoor de ineenvloeiïng van hart en geest mogelijk kan zijn.

Het huwelijk is echter niet alleen een geestelijke maar ook een lichamelijke eenheid, een eenheid voor leven en levenstaak, voor het huis, en voor het geslacht, indien de Heere dit verder wil bouwen. Daarom moet een jonge man ook, voordat hij verloving zoekt, er acht op geven, of zij, naar wie zijn hart trekt,

gezond is van lichaam en bloed; of ze niet door een familiekwaal ondermijnd wordt; en of ze zóó is opgevoed en zich zóó ontwikkelt, dat ze haar leven en kracht aan de zorg en den arbeid voor man en huis wijden kan en wil met liefde en vreugde.

Hieruit blijkt reeds, dat ook met de wederzijdsche familie gerekend behoort te worden, eer verloving gezocht wordt. Dit geldt niet enkel voor gezondheid en bloed. Het geldt ook voor heel het leven, dat een familie kenmerkt. Wie een vrouw trouwt, brengt haar ook [67] in zijn familie over, en hij treedt zelf ook in de hare. Hij verbindt zich niet alleen met een vrouw, maar hij verbindt ook twee families met elkaar. Hierin kan een groote zegen gelegen zijn, een bron van veel levensgeluk; maar hierin kan ook een bron zijn van veel leed en oneer. Er zijn families, die volstrekt niet bijeen behooren, maar die veeleer een tegenstelling vormen. Zulke families moesten niet verbonden worden. Ze werken ontbindend op het huwelijk, waarin ze man en vrouw verbinden. Blijven in zulk een huwelijk man en vrouw ieder zich één gevoelen met hun familie, zonder dat ze waarlijk met hun hart en samenleven in de andere familie kunnen overgaan, dan volgt hieruit noodzakelijk, dat de ware huwelijkseenheid tusschen hen niet bestaat en niet bestaan kan. Slechts door het eigen huwelijk te isoleeren van de familie zou dan het huwelijk een eigen eenheid kunnen worden. Maar man en vrouw, die typen zijn van tegenstrijdige families, worden ook samen nooit één. En hun kinderen zijn daar dupe van.

Eindelijk behoort vóór verloving gerekend te worden met de stoffelijke middelen, waardoor ook een huwelijk en een gezin moeten bestaan. Een man moet zijn vrouw en zijn gezin ook stoffelijk onderhouden. Wederzijdsche bezittingen kunnen die zorg verlichten, maar toch moet altoos voor een man van eer vaststaan, dat hij zijn huis onderhouden moet en voor het brood moet zorgen. Daarom behoort geen huwelijk gesloten te worden, voordat een man in staat is, om aan dien eisch te voldoen. En daarom ook behoort geen verloving plaats te hebben, zonder gegronde verwachting, dat binnen niet langen tijd de man een eigen vrouw en een eigen gezin zal kunnen onderhouden.

Het spreekt wel van zelf, dat ook een meisje zich vóór verloving harerzijds van al deze dingen rekenschap behoort te geven. Het is echter overbodig voor haar al het gezegde te herhalen. Wij leggen dit alles echter allereerst voor de verantwoordelijkheid van den jongen man, omdat van hem de eerste stap, die tot verloving leiden kan, moet uitgaan.

Een volgende maal hopen we over de verloving zelf te schrijven.

"Hollandia", No. 1161

3 Juni 1911

[68] VERLOVING (I).

De band, die een man en een vrouw in den echten staat naar de instelling Gods verbindt, is het huwelijk. De verloving kan niet een eigenlijke instelling Gods genoemd worden, evenmin als de ondertrouw. Beide volgen echter uit de instelling van het huwelijk.

Wijl het huwelijk den innigsten band legt tusschen man en vrouw, die alleen door den dood of door ontrouw van één der echtgenooten aan den eisch des huwelijks verbroken kan worden, en die in normale omstandigheden meebrengt, dat de vrouw bij den man inwoont, door hem onderhouden wordt, hem dient en helpt, met hem samenleeft, en de huishouding als huisvrouw bestuurt, zoodat beiden lief en leed deelen en in liefde één zijn, is hiervoor een samenstemming noodig, waarvan beiden, voor zooveel mogelijk, vooraf door vertrouwelijken omgang verzekerd moeten zijn.

Voor deze zekerheid moeten wel de gronden bestaan, voordat eenige daad, die tot verloving leiden kan, verricht wordt, en de overtuiging, dat die gronden bestaan, mag daarom bij verloving niet geheel ontbreken, — toch kan pas door het openbaren van het wederzijdsch voornemen, om samen een huwelijk te sluiten en door een daarmee samengaande wederzijdsche aanvankelijke trouwbelofte die vertrouwelijke omgang geboren worden, die de openbaring der wederzijdsche liefde mogelijk maakt, waardoor beiden het hart voor elkaar kunnen ontsluiten en zoo elkaar pas recht kunnen leeren kennen, gelijk aanstaande echtgenooten elkaar behooren te kennen.

Bovendien valt er zooveel samen te spreken, te overleggen en ook te zorgen met het oog op een toekomstig huwelijk, de inrichting van een eigen gezin en echtelijk samenleven, dat hiervoor de mogelijkheid bestaan moet, eer het tot een huwelijk komen kan, opdat men zoo ook die aanvankelijke eenheid vinde, die gegronde verwachting geeft, dat men gelukkig samen huwen en leven zal.

[69] Ook dienen zij, die huwen, tevoren in de wederzijdsche familie in te leven, daarin hun plaats te vinden en zich daarin te geven, opdat ze bij hun verbinding met elkaar de banden niet scheuren, waarin God hen heeft doen geboren worden, en opdat ze ook de waardeering der familie mogen vinden, die ook voor hun huwelijksgeluk van veel beteekenis is.

De verloving heeft dus plaats met het oog op een toekomstig huwelijk. Niet verliefdheid is van de verloving de grond, en niet de begeerte om met een meisje om te gaan of met een jongen man te verkeeren, maar het huwelijk, dat men in de toekomst sluiten wil, en het samenleven in eenheid als man en vrouw in eigen gezin, dat men in de toekomst bedoelt. Voor verloving moeten daarom door jongen man en meisje de vorderingen gesteld worden, die zij voor hun toekomstig huwelijk in de vreeze Gods moeten stellen. En wie niet het voornemen heeft, een meisje te huwen, moet geen verloving met haar zoeken. Zoo iemand zou het hart van een meisje ontsluiten, — om het daarna te breken.

Maar daarom ook juist mag niet vergeten worden, dat voor verloving allereerst het hart in liefde ontsloten moet zijn voor haar of hem, met wie men zich wenscht te verloven; dat er behalve de uiterlijke voorwaarden, die tot verloving zedelijk recht moeten geven, ook moet zijn een persoonlijke aantrekking, toeneiging en samenstemming van hart en geest, van zin en smaak, van gevoel en karakter, van ontwikkeling en beschaving, van levensopvatting en manieren, waardoor men alleen samen rijk en één worden kan.

Toch kan men van die innige persoonlijke samenstemming, vóór de verloving betrekkelijk slechts weinig kennen en ervaren. De eerbare schuchterheid tusschen beide geslachten doet ook, en juist waar de harten elkaar aantrekken, een sluier hangen, die het rechte ontmoeten, kennen en samenspreken

verhindert Slechts nadat de zich ontsluitende harten van den jongen man en de jonge vrouw zich voor elkaar in hun liefde en in hun willigheid om samen tot een huwelijk te komen, hebben geopenbaard, en elkaar door verloving aanvankelijk hand en kus der trouw hebben gegeven, kunnen de blik en het woord der liefde met geleidelijk zich ontwikkelende vrijmoedigheid volgen, de liefhebbende harten elkaar nader kennen, en [70] komt zoo bij vrije ontsluiting der wederzijdsche persoonlijkheid de samenstemming in het licht. Hierin is ook een groeien, een worden. Hierin moet door ervaring ook iets en veel geleerd worden. De vrouw, het meisje, is een andere als de man; ze denken en gevoelen ten deele verschillend, en ze kunnen eerst door innigen omgang, en door den invloed van dien omgang bij eigen ontsloten hart te ondergaan, elkaar recht leeren kennen, samenstemmen en tot hoogere eenheid komen.

De verlovingstijd is daarom niet als de zomer, waarin alles vastheid gekregen heeft en in gave volle vruchten rijp is. Neen, deze tijd is als de lente, waarin de bloemen en bloesems zich schuchter ontsluiten bij zonnekoestering en zachte zuiderzucht, maar ook weer zich willen sluiten onder harder adem en koeler aanraking; de lentetijd van liefde en geluk, waarin de bloesems bij trossen uitbreken, maar nog teer zijn en zwak, tot ze ten deele verminderen, maar in de echte vrucht blijven en rijp worden.

Daarom is de verlovingstijd de rechte voorbereidingstijd voor het huwelijk. Daarom behoort, wie het huwelijk naar de instelling en bedoeling des Heeren wil, ook de verloving te willen. En daarom ook moet de verlovingstijd niet te lang zijn, en niet te kort.

"Hollandia", No. 1162

10 Juni 1911

[71] VERLOVING (II).

Indien een jonge man in zijn hart getrokken wordt tot een meisje, en hij na aanvankelijke kennismaking met haar, na een tijd van ernstig overleg en zelfonderzoek, en na gedurig gebed tot den Heere, bij het licht van Gods Woord vertrouwt, dat hij in haar de rechte vrouw voor het geluk van zijn leven gevonden heeft, en dat hij haar het geluk kan bieden, dat zij behoeft, — en ook dat hij binnen niet te langen tijd haar zal kunnen huwen en een eigen gezin zal kunnen onderhouden, — zoo mag hij verloving met haar zoeken.

Deze verloving komt maar niet tot stand, doordat de jonge man aan het meisje zijn hart verklaart, zij haar wederliefde betuigt, en ze nu door zijn vraag en haar antwoord beloven, elkaar te huwen, — om dan straks thuis aan hun ouders mee te deelen, dat ze verloofd zijn.

Zulk een handeling zou in strijd zijn met alle goede zede.

Ze zou krenken het recht der ouders, die aldus zonder hun weten en goedvinden een toekomstige schoondochter of een toekomstigen schoonzoon zouden aannemen, en daardoor, geheel buiten hun oordeel om, met al hun andere kinderen aan een andere familie verbonden zouden worden.

Maar, behalve dit, de eerbied, die een kind, ook als hij tot volwassen en meerderjarigen leeftijd kwam, aan zijn ouders verschuldigd is, vordert een andere handeling. En die eerbied brengt ook mee, dat een zoon en een dochter erkennen, dat de Heere hun ouders gaf om, voor zooveel aan hen als ouders staat, te beoordeelen en te beslissen, wat het geluk hunner kinderen vordert en wat daarmee in strijd is.

Het levensgeluk is van zoo heel groote beteekenis. Het jonge hart ziet dit zoo diep niet in. Het jeugdig oordeel is nog niet geheel rijp. En bovendien, juist waar liefde in het hart ontwaakt is, wordt zoo [72] licht over allerlei bezwaar heen gezien, waardoor toch het geluk ernstig bedreigd, ja onmogelijk worden kan. Het nuchter en getrouw oordeel van anderen, van bevoegden, is daarom voor jonge menschen van het hoogste belang. En wie zouden tot dit oordeel meer bevoegd en geschikt zijn dan een getrouwe vader en een teedere moeder, die hun kinderen liefhebben en kennen, en die door God Zelf zijn aangewezen om mee over het leven en het geluk van hun kinderen te beslissen.

De zede, die de Heilige Schrift ons doet kennen, dat een vader een vrouw vraagt voor zijn zoon, en dat hij die vraag richt tot den vader van het meisje, dat hij voor zijn zoon tot een vrouw wenscht, is dan ook geheel in overeenstemming met de eere, die God in Zijn wet voor vader en moeder van de kinderen vordert, en met de roeping en de verantwoordelijkheid, die Hij aan de ouders tegenover het levensgeluk van hun kinderen oplegt.

Indien namelijk die zede in overeenstemming met heel Gods Woord, met de roeping der ouders voor het geluk van hun kinderen, en met den aard der goddelijke instelling van het huwelijk wordt opgevat en in praktijk gebracht.

Ouders mogen toch maar niet willekeurig een vrouw voor hun zoon of een man voor hun dochter bestemmen of bestellen. Kinderen hebben een eigen leven; ze zijn zelf menschen; en ze worden volwassen en zelfstandige menschen, die onder eigen verantwoordelijkheid moeten leven en handelen, en 'die tot een eigen geluk in een eigen huwelijk, naar de behoefte van hun eigen hart, naar hun eigen keus en oordeel, moeten komen, mits in gebondenheid aan het Woord Gods.

Daarom mogen ouders nooit een aanstaande vrouw aan hun zoon of een aanstaanden man aan hun dochter opdringen of hen tot een verloving overhalen, waarin het eigen hart der jongelieden niet allereerst gesproken heeft. En daarom mag ook de willekeur der ouders niet duurzaam een huwelijk verbieden of

verhinderen, indien hun kind, op volbewusten leeftijd, op goede gronden voor God overtuigd is, dat zoodanig huwelijk tot hun waar geluk in overeenstemming met Gods Woord zou zijn.

Onze Nederlandsche wet stelt dan ook terecht een leeftijdsgrens [73] van 30 jaar, na welke de ouderlijke weigering een huwelijk van zoon of dochter niet meer verhinderen kan. De verantwoordelijkheid voor het huwelijk komt na dien leeftijd geheel voor rekening van den man of de vrouw, die den echt sluiten. Deze behooren zich daarvan dan echter ook ten volle bewust te zijn. En een zoon of dochter met eere zullen ook dan niet handelen, zonder het oordeel hunner ouders met allen ernst overwogen te hebben, en zonder allereerst met den eerbied, die een zoon of dochter tegenover vader en moeder altoos voegt, het goedvinden hunner ouders te hebben gezocht.

Ook vóór den 30-jarigen leeftijd laat de wet de mogelijkheid open voor het huwelijk tusschen een meerderjarigen man en een meerderjarig meisje, indien een vader of moeder op willekeurige gronden toestemming voor het huwelijk van hun zoon of dochter weigeren; de wet wijst dan den rechter aan, om hierin een beslissing te nemen. Zulk een rechterlijke beslissing tegenover vader of moeder uit te lokken, is echter een zeer ingrijpende en ernstige daad, die van vèr reikende gevolgen kan zijn, en waartoe een zoon of dochter, die God vreezen, hun ouders eeren, en hun eigen en eikaars geluk ernstig zoeken, niet dan in de uiterste noodzakelijkheid om de conscientie voor God zullen besluiten.

Het ouderlijk oordeel en goedvinden behoort daarom aan de verloving vooraf te gaan. En wie het meisje, dat hij ter vrouw begeert, liefheeft, en zijn ouders waarlijk eert in hun recht en roeping, behoort ook met een meisje niet over verloving te spreken, voordat hij vertrouwelijk gesproken heeft met zijn ouders, en met hun goedvinden zijn liefde openbaren en zijn verzoek om verloving spreken kan. Anders toch zou hij het hart van het meisje kunnen ontsluiten, door zijn eigen hart te verklaren, zonder zeker te zijn, dat het althans zijnerzijds tot verloving kan komen. De jonge man was dan feitelijk niet meer vrij tegenover het meisje, en die onvrijheid zou zonder verloving zeer droevige gevolgen kunnen hebben, tot verwoesting van levensgeluk kunnen leiden, ja het hart kunnen breken en eindigen in den dood.

Daarom behoort een jonge man, die zich op goede gronden verloven wil, niet allereerst te spreken *met* het meisje, op wier [74] genegenheid hij hoop heeft, maar met zijn eigen ouders, hun oordeel met allen ernst te overwegen, en zich aan hun wil te onderwerpen.

Kan hij hun goedvinden verwerven, om verloving te zoeken, dan kan hij haar zijn liefde doen blijken en haar toestemming vragen om verbinding met haar ouders te zoeken. Zijzelf behoort hem daarbij ook naar haar ouders te verwijzen, eer zij eenige verbintenis met hem aangaat.

De vader van den jongen man moet nu handelend optreden, door zich met de ouders van het meisje in verbinding te stellen, hun den wensch van zijn zoon mee te deelen, en hun goedvinden te vragen, dat zijn zoon aan hun dochter zijn hart en hand tot verloving aanbiedt en haar hart en hand tot verloving vraagt.

In den regel zullen de vader en de moeder van het meisje wel niet geheel onkundig gebleven zijn van de stemming hunner dochter in deze gewichtige zaak. Ze hebben nu althans aanleiding om ernstig met haar te spreken, alvorens hunnerzijds van eenig goedvinden te doen blijken. Aan den wil harer ouders heeft het meisje zich te onderwerpen.

Bestaat tegen zulk goedvinden bij de ouders van het meisje geen bezwaar, ook door de hun gebleken liefde hunner dochter, maar meenen zij, ook na het noodig onderzoek, een aanzoek tot verloving te kunnen toestaan, zoo zullen zij hiermee den vader van den jongen man vertrouwelijk in kennis stellen.

Dan kan een openhartig en ernstig onderhoud tusschen de jongelieden volgen. En zoo de jonge man rond en met onverholen liefde verloving voor een toekomstig huwelijk van haar vraagt, en zij daarin even onverholen toestemt, kan het verlovingsaanzoek bij haar ouders volgen.

Zoo kan de verloving naar eerbare zede tot stand komen, onder smeekende aanroeping van den Naam des Heeren. De kus der liefde mag en moet dan de verbintenis bezegelen.

De gelukkige verloofde jonge man leidt dan zijn meisje allereerst tot zijn ouders, broers en zusters. En vrienden en bekenden worden eerst daarna met de verloving in kennis gesteld.

"Hollandia" No. 1163.

17 Juni 1911.